

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
Кафедра кримінального права та кримінології

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ, ПІДСЛІДНИХ
НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ»

Для курсантів факультету
ФПФОДР

Дніпро – 2016

Конспект лекцій підготував **Людвік В.Д.** – доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Корнякова Т.В. – завідувач кафедри адміністративного та кримінального права юридичного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Коваленко В.Д. – суддя Апеляційного суду Дніпропетровської області.

Конспект лекцій обговорений та схвалений на засіданні кафедри кримінального права та кримінології ФПФОДР
19.08.2016 р., протокол № 1

ТЕМА № 1. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ**(2 години)****ПЛАН ЛЕКЦІЇ:**

1. Поняття та види кваліфікації злочинів.....__
2. Стадії та етапи кваліфікації злочинів.....__
3. Поняття принципів кваліфікації злочинів.....__
4. Види принципів кваліфікації злочинів.....__

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України (від 28.06.1996 року).
2. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001 року)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (від 13.04.2012 року)
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 9-те вид., переробл. та доповн / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.1 / За заг.ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. –Т.1 / За заг. Ред.. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те видання, перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України {текст}/О.І. Мотлях, Н.В. Малярчук, Ю.В. Корнеєв {та ін..} – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 696 с.
8. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-ге. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.
9. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.
10. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. – 2-ге вид.,– К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

допомогти курсантам згадати основні положення теорії кваліфікації злочинів. Звернути увагу на принципи кваліфікації злочинів.

ВСТУП

В сучасних умовах, коли наша країна розбудовується, як правова держава, особливе значення набуває суворе дотримання законів з метою

захисту прав і свобод громадян і людини. Боротьба зі злочинністю в нашій країні ведеться різними методами, із застосуванням різноманітних засобів.

Поруч з економічними, організаційними та культурно-виховними засобами важливе значення мають заходи кримінально-правового впливу на осіб, що вчинили суспільно небезпечні посягання.

Однією з гарантій здійснення законності реалізації державної кримінальної політики та основних принципів кримінального права є правильна кваліфікація злочинів, яка представляє собою оцінку суспільно небезпечного діяння з точки зору кримінального закону. Кваліфікація злочину є найважливішим та найскладнішим завданням у правозастосуванні. Саме від рівня знань працівників правозастосовчих органів (Національна поліція, прокуратура, суд) загальних принципів і правил кваліфікації злочинів, залежить правильність і об'єктивність кримінально-правової оцінки суспільно небезпечних діянь та при необхідності, призначення відповідного покарання винній особі.

В нашому суспільстві побутують вислови: «Закон, як дишло...», «Була б людина, а стаття знайдеться!». Вони з'явилися не випадково, відображають існуючий стан в правозастосуванні, коли при правовій оцінці діянь допускаються натяжки та пересмикування. Внаслідок цього непоодинокі випадки, коли винні не притягаються до відповідальності, а діяння осіб, які не порушували закону, оцінюються як злочинні, однакові діяння отримують різну правову оцінку.

Причому до помилки в кваліфікації призводить неврахування чи неправильна оцінка якоїсь однієї, іноді незначної, обставини чи ознаки злочину. І як неодноразово зазначав Пленум Верховного суду України, суди припускаються помилок при:

- 1) розмежуванні окремих видів викрадення та інших злочинів проти власності від інших злочинів;
- 2) закінченого злочину від незакінченого;
- 3) продовжуваного злочину від повторного;
- 4) при кваліфікації дій винних осіб за способом вчинення викрадення або іншого незаконного заволодіння чужим майном, розміром або вартістю викраденого;
- 5) відмежуванні хуліганства від дрібного хуліганства та від суміжних складів злочинів;
- 6) розмежуванні злочинів проти громадської безпеки та кваліфікації їх у сукупності з іншими злочинами тощо

Спецкурс «Кваліфікація злочинів, підслідних національній поліції» має на меті поглиблене вивчення законодавчих і теоретичних проблем, пов'язаних з теорією кваліфікації злочинів, кваліфікації попередньої злочинної діяльності, множинності злочинів, злочинів вчинених у співучасті, кваліфікації помилок у кримінальному праві, детальний розгляд роз'яснень Пленуму Верховного Суду України з вказаних проблем, судової та слідчої практики, вироблення вміння правильної кваліфікації та розмежування злочинів тощо.

Тому вам як майбутнім слідчим належить навчитися чітко встановлювати факт наявності чи відсутності в діях винного складу злочину передбаченого кримінальним законом та правильно їх кваліфікувати.

Давайте перейдемо до розгляду першого питання нашої лекції.

I. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

Поняття кваліфікації злочинів є одним з центральних та найважливіших питань застосування кримінального закону. Дане поняття широко використовується не тільки в кримінальному праві, а й і в інших галузях права та юридичних науках, в правозастосовній діяльності, зокрема:

- кримінології;
- кримінальному процесі;
- правовій статистиці тощо

Кваліфікація злочинів – це встановлення та юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння й ознаками складу злочину, передбаченого законом про кримінальну відповідальність.

Зверніть увагу, що потрібно відрізнити поняття «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація злочинів». Останнє поняття є більш вузьким за обсягом, а тому воно охоплюється родовим «кримінально-правова кваліфікація» і становить лише його частину. При цьому кримінально-правова кваліфікація містить не тільки кваліфікацію злочинів, але й кваліфікацію інших діянь, які можуть і не бути злочинами (малозначних діянь, діянь вчинених неосудними особами тощо).

Здійснюючи поділ кваліфікації злочинів на види, доцільно керуватися класифікаціями типів злочинів, які містяться в кримінальному законі, враховувати особливості кваліфікації окремих видів злочинів, які відображені в нормах чинного кримінального законодавства.

З врахуванням викладеного видається, що доцільно враховувати такі критерії поділу кваліфікації злочину на види та виділяти наступні види кваліфікації злочинів:

За стадією, якої досягло посягання:

- кваліфікація закінченого злочину;
- кваліфікація готування до злочину;
- кваліфікація замаху на злочин.

В залежності від того, вчинений злочин "одноосібно" чи у співучасті:

- кваліфікація злочину, вчиненого однією особою;
- кваліфікація злочину, вчиненого у співучасті.

Виходячи з кількості злочинів, які піддані кваліфікації:

- кваліфікація одиничного злочину;
- кваліфікація множинності злочинів.

Названі види кваліфікації злочинів, в свою чергу, можна об'єднати в групи чи, навпаки, поділити на підвиди. Наприклад, кваліфікація готування до злочину та кваліфікація замаху на злочин охоплюються поняттям "кваліфікація

попередньої злочинної діяльності", кваліфікація множинності злочинів включає в себе поняття "кваліфікація повторності злочинів", "кваліфікація сукупності злочинів", "кваліфікація рецидиву злочинів". Кількість ступенів поділу, дрібність у виділенні видів кваліфікації злочинів визначається врешті-решт метою дослідження. Видається, що в плані постановки питання про співвідношення родового поняття кримінально-правової кваліфікації і відповідних видових понять достатнім є виділення видів кваліфікації злочинів, вказаних вище.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, під кваліфікацією злочинів розуміють встановлення та юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння й ознаками складу злочину, передбаченого законом про кримінальну відповідальність.

Виділяють наступні види кваліфікації злочинів: за стадією, якої досягло посягання: кваліфікація закінченого злочину, кваліфікація готування до злочину, кваліфікація замаху на злочин; в залежності від того, вчинений злочин "одноосібно" чи у співучасті: кваліфікація злочину, вчиненого однією особою, кваліфікація злочину, вчиненого у співучасті; виходячи з кількості злочинів, які піддані кваліфікації: кваліфікація одиничного злочину, кваліфікація множинності злочинів.

II. СТАДІЇ ТА ЕТАПИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

Процес кваліфікації складається з таких стадій:

1. Вибір кримінально-правової норми (норм), які передбачають вчинене діяння.
2. Встановлення відповідності між юридично значущими фактичними ознаками діяння і ознаками, передбаченими законом (доведення того, що скоєне має кваліфікуватися саме за обраною нормою, а не за іншою, та що відсутні обставини, що усувають злочинність діяння).
3. Юридичне закріплення висновку про те, що вміненню підлягає конкретна норма (норми) (юридичне закріплення результатів кваліфікації).

В свою чергу названі стадії можуть бути поділені на етапи, аналізуючи які і можна розкрити зміст відповідних стадій.

СТАДІЯ ВИБОРУ ПРАВОВОЇ НОРМИ:

- Етап впорядкування зібраних фактичних даних;
- Етап висунення версій кваліфікації;
- Етап розмежування складів діянь;
- Етап виявлення правової норми (норм), яка підлягає застосуванню.

СТАДІЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖ ОЗНАКАМИ ДІЯННЯ І НОРМОЮ:

- Етап доведення наявності ознак складу злочину;
- Етап визначення стадії вчинення діяння;
- Етап оцінки діяння, яке виконане спільно кількома особами;
- Етап оцінки діяння, яке передбачене кількома нормами;
- Етап оцінки суспільної небезпеки діяння;
- Етап визначення наявності обставин, що усувають злочинність діяння.

СТАДІЯ ЮРИДИЧНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КВАЛІФІКАЦІЇ:

- Етап формулювання результатів кваліфікації;
- Етап мотивування кваліфікації.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, можна виділити наступні стадії та етапи кримінально-правової кваліфікації:

- I. Стадія вибору правової норми:
 - 1. Етап впорядкування зібраних фактичних даних;
 - 2. Етап висунення версій кваліфікації;
 - 3. Етап розмежування складів діянь;
 - 4. Етап виявлення правової норми (норм), яка підлягає застосуванню.
- II. Стадія встановлення відповідності між ознаками діяння і нормою:
 - 1. Етап доведення наявності ознак складу злочину;
 - 2. Етап визначення стадії вчинення діяння;
 - 3. Етап оцінки діяння, яке виконане спільно кількома особами;
 - 4. Етап оцінки діяння, яке передбачене кількома нормами;
 - 5. Етап оцінки суспільної небезпеки діяння;
 - 6. Етап визначення наявності обставин, що усувають злочинність діяння.
- III. Стадія юридичного закріплення результатів кваліфікації:
 - 1. Етап формулювання результатів кваліфікації;
 - 2. Етап мотивування кваліфікації.

III. ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПІВ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

Кримінально-правова кваліфікація, як і будь-яка цілеспрямована свідома діяльність людини підпорядковується певним правилам. Ці правила за рівнем їх узагальнення (з врахуванням їх співвідношення, яке виражається філософськими категоріями загального одиничного і особливого) можуть бути класифіковані на

1) загальні, які поширюються на кримінально-правову оцінку будь-якого діяння;

2) типові - що стосуються кваліфікації певних типів злочинних діянь (попередньої злочинної діяльності, злочинів, вчинених у співучасті, повторних злочинів тощо);

3) конкретні - які застосовуються при кваліфікації окремих видів злочинів (крадіжки, тілесних ушкоджень, хуліганства і т.д.).

Принципи кримінально-правової кваліфікації - це система науково обгрунтованих, стабільних, таких, що застосовуються свідомо найбільш загальних правил, на підставі яких здійснюється вибір кримінально-правової норми, яка передбачає скоєне діяння, доводиться необхідність застосування саме цієї норми і процесуально закріплюється висновок, що діяння охоплюється саме обраною нормою.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ.

Таким чином, принципи кримінально-правової кваліфікації - це система науково обгрунтованих, стабільних, таких, що застосовуються свідомо найбільш загальних правил, на підставі яких здійснюється вибір кримінально-правової норми, яка передбачає скоєне діяння, доводиться необхідність застосування саме цієї норми і процесуально закріплюється висновок, що діяння охоплюється саме обраною нормою.

IV. ВИДИ ПРИНЦИПІВ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

Принципом кримінально-правової кваліфікації є принцип законності. Це впливає з наступних положень:

- філософські категорій "зміст і форма", "абстрактне і конкретне", якими виражається співвідношення принципів кримінально-правової кваліфікації та інших видів кримінально-правових принципів дають підстави стверджувати, що кваліфікація як вид застосування закону є формою його вияву, проявом конкретного в правовому регулюванні суспільних відносин. Звідси впливає, що здійснюватися вона повинна лише на підставі закону і в точній відповідності до нього;

- норми Конституції закріплюють положення про те, що вся діяльність державних органів, які застосовують закон (а отже і в частині кримінально-правової кваліфікації), здійснюється виходячи з засад неухильного дотримання законності;

- міжнародно-правові акти, підписані чи ратифіковані від імені України, які нині визнаються частиною національного законодавства нашої держави, засновуються на визнанні того, що будь-яка правозастосовна діяльність має здійснюватися відповідно до принципу законності як при їх застосуванні, так і при застосуванні внутрішнього законодавства;

- визнання того, що Україна є правовою державою (чи, принаймні, йде по шляху створення такої держави) передбачає, що вся правозастосовна діяльність здійснюється відповідно до принципу законності. Саме закон є вищим критерієм правильності рішень, які приймаються в ході правозастосування. Застосування права не лише здійснюється на підставі закону, а й регламентоване ним. Врешті - решт всі як загальні положення, відповідно з якими здійснюється кримінально-правова кваліфікація - її принципи, так і конкретні правила кваліфікації впливають із окремих правових норм чи їх сукупності. При виникненні суперечностей між тими чи іншими принципами пріоритет певним із них надається виходячи саме з норм закону.

Принцип стабільності кримінально-правової кваліфікації виводиться виходячи з того, що:

- норми чинного законодавства і кваліфікація співвідносяться як можливість і дійсність. Дійсність може змінюватися лише за умови зміни можливості, яка лежить в основі даної дійсності. Тому, поки не змінене чинне законодавство, норми якого є підставою кваліфікації, визнаються незміненими фактичні обставини справи, не встановлені помилки чи зловживання в ході кваліфікації, вона сама також повинна бути незмінною, стабільною;

- головний принцип кваліфікації - принцип законності передбачає, що на основі норм закону повинна відбуватися не лише кримінально-правова оцінка діяння, але і зміна кваліфікації. Виходячи із прагнення забезпечити стабільність зафіксованих у процесуальних документах висновків про оцінку діяння, чинне законодавство передбачає певну процедуру зміни кваліфікації, ускладнюючи і утруднюючи її по мірі переходу до більш пізніх стадій кримінального процесу;

- гуманізм права, прагнення забезпечити повну реалізацію законних прав і інтересів учасників процесу виявляється в тому, що зміна кваліфікації, яка веде до погіршення становища особи, діяння якої підлягає оцінці, можлива лише за умови повторення необхідних процесуальних дій, повернення справи на попередню стадію кримінального процесу.

Принцип офіційності кримінально-правової кваліфікації має свою основу в таких положеннях:

- кримінально-правова кваліфікація є результат взаємодії необхідності і випадковості у кримінально-правовому регулюванні суспільних відносин. При цьому кваліфікація - це не наслідок випадкового збігу обставин, а необхідний результат застосування закону. Застосування ж норм чинного законодавства - це прерогатива спеціально на те уповноважених державних органів. Тому й кваліфікація виступає як форма державно-владної діяльності, як діяльність офіційна;

- чинне процесуальне законодавство визначає коло органів, які здійснюють кримінально-правову оцінку діяння особи від імені держави, встановлює їх повноваження, передбачає порядок закріплення результатів кримінально-правової кваліфікації в процесуальних документах. З відповідних норм випливає, що лише така - офіційна - кваліфікація має правове значення. Тому вказаний принцип прямо впливає із головного принципу кримінально-правової кваліфікації - принципу законності;

- існуюча практика застосування кримінального закону полягає в тому, що кваліфікація, здійснена в неофіційному порядку, не тягне за собою правових наслідків. Вона лише сприяє виробленню відповідної позиції працівників компетентних органів;

- проведений вище аналіз суб'єктів кримінально-правової кваліфікації показує неприйнятність того положення, коли в ряді випадків чинний кримінальний закон, по суті, покладає обов'язок провести кримінально-правову оцінку діянь чи то інших осіб, чи то власної поведінки на окремих громадян.

Принцип повноти кримінально-правової кваліфікації виділяється, оскільки:

- в кваліфікації знаходить свій прояв діалектика необхідності і випадковості. Кваліфікація, як явище необхідне, повинно відображати необхідність кримінально-правової оцінки вчиненого діяння в повному обсязі. Якщо ж піддати оцінці лише частину вчиненого особою діяння (діянь), оцінити його з позицій не всіх існуючих кримінально-правових норм, а лише окремих із них, то необхідність не отримає свого прояву в кваліфікації;

- необхідність забезпечення повноти кваліфікації впливає також із принципу законності. Він може вважатися реалізованим, коли закон застосований в повному обсязі, всі норми, які поширюються на дане діяння враховані при оцінці відповідної поведінки особи;

- системний характер права передбачає, що при кваліфікації повинні знайти свій розвиток інші правові принципи. Закріплення в кримінально-процесуальному законодавстві принципу всебічності, повноти і об'єктивності дослідження обставин справи (ст.22 КПК) передбачає, що й кваліфікація буде здійснюватися на тих же засадах. Адже, якщо не забезпечувати повноту кваліфікації, то втрачає зміст повнота встановлення фактичних обставин справи.

Принцип точності кримінально-правової кваліфікації базується на таких положеннях:

- злочинець повинен бути притягнутий до кримінальної відповідальності і покараний¹ саме за вчинений ним злочин;

- необхідність кримінально-правової кваліфікації діянь, які стали відомі правоохоронним органам, передбачає, що така кваліфікація має бути проведена у відповідності з законом. Наявність в чинному КК багатьох норм означає, що необхідність можна вважати реалізованою лише за умови, що з усіх них вибрана саме та, яка передбачає скоєне діяння;

¹ В літературі відзначається, що в кримінальному праві це положення є аксіомою. Вона настільки очевидна, що не розглядається навіть як принцип кримінального права - *Клепицкий И.А.* "Отмывание денег" в современном уголовном праве. // Государство и право. - 2002. - №8. - С.33 [33-46].

- головний принцип кримінально-правової кваліфікації - принцип законності - включає в себе обов'язок відповідних органів застосовувати закон у точній відповідності з його змістом, виходити з того, що злочином може визнаватися лише діяння, прямо передбачене кримінальним законом. Тобто особа, яка проводить дізнання, слідчий, прокурор, суддя можуть вмістити винному не будь-яку норму з числа наявних у чинному законодавстві, а лише ту, яка прямо передбачає скоєне діяння;

- магістральні шляхи розвитку кримінального законодавства - створення узагальнюючих норм та диференціація кримінальної відповідальності приводять до наявності багатьох норм, які передбачають вчинене діяння. При цьому жодні з них не дублюються. Тому кваліфікація передбачає вибір із усіх існуючих норм однієї конкретної (а при сукупності злочинів - кількох норм);

- точність кваліфікації спрямована на те, щоб забезпечити реалізацію законних інтересів як держави, так і окремих осіб, пов'язаних із правильною кримінально-правовою кваліфікацією діяння.

Підставою для виділення як самостійного принципу індивідуальності кримінально-правової кваліфікації є:

- співвідношення законодавства і його застосування (кваліфікації) як сутності і явища, абстрактного і конкретного. Кваліфікація, будучи явищем, проявом конкретного характеризується такими рисами, які дають можливість відрізнити його від інших явищ і іншого конкретного. Тому кваліфікації притаманна індивідуалізація, в ній знаходять свій вияв ознаки, які специфічні саме для даного посягання. Якщо в ході кваліфікації не сформульована індивідуальна правова оцінка кожного діяння окремо, не диференційована роль кожної особи у вчиненні злочину то є підстави вважати, що явище правової оцінки не відбулося;

- необхідність індивідуалізації кримінально-правової кваліфікації базується, як і всі інші її принципи, на принципі законності. Кримінальний та кримінально-процесуальний закон передбачає окрему правову оцінку діянь кожної особи і кожного діяння. Законом визначені межі індивідуалізації при кримінально-правовій кваліфікації скоєного - вони визначаються тим, наскільки диференційована відповідальність;

- принцип індивідуалізації кваліфікації базується також на такому принципі кримінального права, як справедливість. Одним із аспектів справедливості в кримінальному праві є притягнення до відповідальності за власні дії, з врахуванням характеру дій, вчинених кожною особою окремо. Це в свою чергу передбачає окрему кваліфікацію дій кожної особи;

- вказаний принцип кваліфікації безпосередньо виходить із конституційного положення про те, що "юридична відповідальність кожної особи має індивідуальний характер" (ч.2 ст.61 Конституції України).

Принцип недопустимості подвійного інкримінування (недопустимості кваліфікації за певною нормою, якщо діяння вже охоплене іншою нормою з числа інкримінованих цій же особі) при кримінально-правовій кваліфікації ґрунтується на наступних положеннях:

- кваліфікація є явищем стосовно норм чинного законодавства - сутності. Оскільки сутність в предметі лише одна (хоча вона може проявлятися в багатьох явищах), то очевидно, що одному явищу може відповідати тільки одна норма. Тим самим кваліфікація діяння за певною нормою виключає застосування щодо цього ж діяння іншої норми, якщо скоєне повністю отримало кримінально-правову оцінку;

- вказаний принцип кримінально-правової кваліфікації базується на конституційному положенні, згідно з яким "ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення" (ч.1 ст.61 Конституції України);

- в основі даного принципу лежить правова аксіома non bis in idem, відома на протязі всього періоду існування і розвитку юриспруденції.

Нарешті, принцип об'єктивності кримінально-правової кваліфікації виділяється з врахуванням співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в підставах кваліфікації та безпосередньо при її проведенні.

ВИСНОВКИ З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, є підстави стверджувати, що кримінально-правова кваліфікація повинна здійснюватися з дотриманням таких принципів:

- 1) законність;
- 2) офіційність;
- 3) об'єктивність;
- 4) точність;
- 5) індивідуальність;
- 6) повнота;
- 7) вирішення спірних питань на користь особи, дії якої кваліфікуються;
- 8) недопустимість подвійного інкримінування;
- 9) стабільність.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

На завершення лекції давайте згадаємо основні положення про які ви сьогодні дізналися.

Під кваліфікацією злочинів розуміють встановлення та юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння й ознаками складу злочину, передбаченого законом про кримінальну відповідальність.

Виділяють наступні види кваліфікації злочинів: **за стадією, якої досягло посягання:** кваліфікація закінченого злочину, кваліфікація готування до злочину, кваліфікація замаху на злочин; **в залежності від того, вчинений злочин "одноосібно" чи у співучасті:** кваліфікація злочину, вчиненого однією особою, кваліфікація злочину, вчиненого у співучасті; **виходячи з кількості злочинів, які піддані кваліфікації:** кваліфікація одиничного злочину, кваліфікація множинності злочинів.

Існують наступні стадії та етапи кримінально-правової кваліфікації:

I. Стадія вибору правової норми:

1. Етап впорядкування зібраних фактичних даних;
 2. Етап висунення версій кваліфікації;
 3. Етап розмежування складів діянь;
 4. Етап виявлення правової норми (норм), яка підлягає застосуванню.
- II. Стадія встановлення відповідності між ознаками діяння і нормою:
1. Етап доведення наявності ознак складу злочину;
 2. Етап визначення стадії вчинення діяння;
 3. Етап оцінки діяння, яке виконане спільно кількома особами;
 4. Етап оцінки діяння, яке передбачене кількома нормами;
 5. Етап оцінки суспільної небезпеки діяння;
 6. Етап визначення наявності обставин, що усувають злочинність діяння.
- III. Стадія юридичного закріплення результатів кваліфікації:
1. Етап формулювання результатів кваліфікації;
 2. Етап мотивування кваліфікації.

Принципи кримінально-правової кваліфікації - це система науково обґрунтованих, стабільних, таких, що застосовуються свідомо найбільш загальних правил, на підставі яких здійснюється вибір кримінально-правової норми, яка передбачає скоєне діяння, доводиться необхідність застосування саме цієї норми і процесуально закріплюється висновок, що діяння охоплюється саме обраною нормою.

Кримінально-правова кваліфікація повинна здійснюватися з дотриманням таких принципів:

- 1) законність;
- 2) офіційність;
- 3) об'єктивність;
- 4) точність;
- 5) індивідуальність;
- 6) повнота;
- 7) вирішення спірних питань на користь особи, дії якої кваліфікуються;
- 8) недопустимість подвійного інкримінування;
- 9) стабільність.

...

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

Відпрацювати наступні питання:

1. Поняття кваліфікації злочинів.
2. Характеристика окремих принципів кримінально-правової кваліфікації.
3. Види підстав кримінально-правової кваліфікації.
4. Співвідношення понять «кваліфікація злочинів» та «кримінально-правова кваліфікація».

**ТЕМА № 2. КВАЛІФІКАЦІЯ ПОПЕРЕДНЬОЇ ЗЛОЧИННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ.
(4 години)**

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Кваліфікація закінченого злочину.....__
2. Кваліфікація готування до злочину.....__
3. Кваліфікація замаху на злочин.....__

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України (від 28.06.1996 року).
2. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001 року)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (від 13.04.2012 року)
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 9-те вид., переробл. та доповн / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.1 / За заг.ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те вид., перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. –Т.1 / За заг. Ред.. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те видання, перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України {текст}/О.І. Мотлях, Н.В. Малярчук, Ю.В. Корнеєв {та ін..} – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 696 с.
8. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: Навчальний посібник / За заг. ред.. В.В. Коваленка; за наук. ред. О.М. Джужи та А.В. Савченка. – К.: Атака, 2011. – 648 с.
9. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-ге. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.

10. Красницький І.В., Шутяк Л.С. Відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України: монографія/ І.В. Краницький, Л.С. Шутяк. – Львів: ЛьВДУВС, 2015. – 224 с.

11. Кримінальна відповідальність за готування до злочину: монографія / Н. В. Маслак. — Х. : Право, 2010. — 232 с.

12. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.

13. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. – 2-ге вид., – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

допомогти курсантам згадати основні стадії вчинення злочинів. Звернути увагу на особливості кваліфікації злочинів при попередній злочинній діяльності.

ВСТУП

Кримінальне законодавство передбачає відповідальність не лише за закінчене посягання, а і за готування до злочину та замах на нього. Тому кваліфікація злочину передбачає встановлення стадії його вчинення. Не зважаючи на те, що в КК України є спеціальні положення, що стосуються відповідальності за готування до злочину та замах на нього (ст.13 - 16 КК), що відповідні проблеми давно розробляються у теорії кримінального права, врахування стадії вчинення злочину у ході його кваліфікації становить певні складності у правозастосовій практиці. Найбільше складнощів виникає у зв'язку з визначенням моменту закінчення окремих видів злочинів, кваліфікацією посягань, у яких є ознаки одночасно і попередньої злочинної діяльності і закінчених злочинів, кваліфікацією готування до злочину і замаху на нього при альтернативному і неконкретизованому умислі тощо. Ці утруднення у значній мірі викликані тим, що у чинному законодавстві питання кваліфікації закінченого злочину та попередньої злочинної діяльності не регламентовані, а у теорії кримінального права багато питань залишаються поза увагою дослідників, або ж вирішуються суперечливо.

Вказані обставини і обумовили актуальність даної теми. Давайте перейдемо до розгляду першого питання нашої лекції.

I. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗАКІНЧЕНОГО ЗЛОЧИНУ

Відомо, що у теорії кримінального права та в кримінальному законодавстві виділяють три стадії злочину, які враховуються при кваліфікації посягання:

- 1) готування до злочину;
- 2) замах на злочин;
- 3) закінчений злочин.

Так зване виявлення умислу ("голий умисел") - тобто намір вчинити злочин, який не виразився зовні у конкретних діяннях, не є злочином, не тягне кримінальної відповідальності, а отже і кримінально-правовій кваліфікації не підлягає. Адже злочин, відповідно до ст.11 КК, це дія або бездіяльність.

Готування до злочину та замах на нього в КК називається незакінченим злочином, у теорії та на практиці їх ще прийнято називати попередньою злочинною діяльністю (або попередніми стадіями вчинення злочину).

Закінчений злочин - це типовий вид злочину, ознаки якого встановлені у нормах Особливої частини КК, стосовно якого сконструйовані основні інститути Загальної частини (вина, співучасть, причетність тощо).

За загальним правилом, злочин визнається закінченим, якщо у фактично скоєному є всі ознаки посягання, передбачені кримінально-правовою нормою. З такого визначення випливає, що при визначенні моменту закінчення злочину потрібно враховувати:

1) описання злочину у Особливій частині КК - чим більше ознак злочину названо у диспозиції статті КК, тим більше їх потрібно для того, щоб були підстави вважати злочин закінченим;

2) фактичне виконання об'єктивної сторони злочину - злочин може бути визнаний закінченим лише тоді, коли є всі обов'язкові ознаки об'єктивної сторони.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, кваліфікація злочину як закінченого означає, що в її ході враховуються всі обов'язкові ознаки (у тому числі кілька діянь, кілька наслідків чи хоча б одної з кожної із альтернативних ознак) складу злочину. Наявність закінченого злочину також означає, що кваліфікацією охоплена вся попередня діяльність, пов'язана з підготовкою до цього злочину чи початком його виконання - тобто діяння, вчинені до моменту закінчення злочину. Разом із тим, якщо у ході попередньої злочинної діяльності виконувалися посягання, що місять ознаки самостійних, не менш небезпечних злочинів, то вони підлягають

окремій кваліфікації. Як класичний приклад, звичайно, наводять придбання вогнестрільної зброї, з використанням якої вчиняється умисне вбивство. Саме по собі придбання вогнестрільної зброї у даному випадку становить собою готування до вбивства. Однак ці дії не охоплюються ознаками складу вбивства і тому незалежно від того, яка стадія виконання вбивства має місце, підлягають самостійній кваліфікації.

II. КВАЛІФІКАЦІЯ ГОТУВАННЯ ДО ЗЛОЧИНУ

Готування для злочину та замах на злочин характеризуються, зокрема, тим, що при її вчиненні відсутні всі ознаки злочину, передбачені нормою Особливої частини кримінального закону. Найбільш яскраво цю думку виразив А.Н.Трайнін, що замах має місце там, де є всі елементи складу даного злочину, за винятком одного лише - наслідку. Готування - там, де можуть бути відсутні всі елементи складу, за винятком умислу та дії².

У чинному законодавстві склад готування до злочину і замаху на злочин встановлені нормою Особливої частини та ч.1 ст.14, чи 2, 3 ст.15 КК, при кваліфікації попередньої злочинної діяльності потрібно посилатися і на норму Особливої частини, яка передбачає відповідний закінчений злочин, і на вказані норми Загальної частини КК.

Формула кваліфікації готування до злочину чи замаху на злочин повинна відповідати таким вимогам:

1) містити посилання на ч. 1 ст.14 або ч.2 чи 3 ст.15 КК. Потрібно підкреслити, що посилатися слід не просто на ст.14 чи ст.15 КК, а й на відповідні частини цих статей, оскільки ознаки, яких бракує, підстави кримінальної відповідальності за окремі стадії попередньої злочинної діяльності різні. Крім того, посилання на відповідні частини ст. 14 або ст.15 КК робить формулу кваліфікації більш інформативною³;

2) посилання на норму Загальної частини КК має міститися перед вказівкою на норму Особливої частини КК. Завдяки цьому акцентується увага на те, що має місце незакінчений злочин, об'єктивна сторона якого "недорозвинута";

3) містити посилання на відповідну частину, пункт статті Особливої частини КК, які передбачають закінчений злочин, щодо якого мало місце готування чи замах;

² Трайнін А.Н. Учение о составе преступления. - М.: Юрид. изд. Мин. юст. СССР. - 1946. - С.148.

³ На необхідність посилатися при кваліфікації готування до злочину, замаху на злочин не лише на відповідну статтю, а й на частину статті Загальної частини КК, що передбачає попередню злочинну діяльність, зверталася увага у літературі - див.: *Ребане І.А.* О соучастии на стадии предварительной преступной деятельности (вопросы квалификации). // Ученые записки Тартусского госуд. ун-та. Труды по правоведению. Вып.696. - Тарту. - 1985. - С.3. Щодо чинного КК України на це звертав увагу Ю.В.Баулін - *Баулін Ю.В.* Деякі принципи новели Загальної частини Кримінального кодексу України та проблеми їх застосування // Правова держава. Щорічник наукових праць. Випуск тринадцятий - К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002. - С.313.

4) якщо винному інкримінується вчинення кількох незакінчених злочинів, передбачених кількома статтями Особливої частини, то посилання на відповідні частини ст.14 або ст.15 КК має бути перед кожною з статей Особливої частини, причому, незалежно від того, мають місце однакові чи різні стадії вчинення злочину;

5) у формулі кваліфікації попередньої злочинної діяльності розділові знаки повинні бути розставлені так, щоб було видно, до якої статті Особливої частини належить посилання на ч.1 ст.14, ч.2 чи 3 ст.15 КК. Особливо це важливо у випадках вчинення винним кількох злочинів, передбачених різними нормами Особливої частини. оптимальним видається відділяти посилання на статті Загальної і Особливої частини дефісом, посилання ж на окремі статті Особливої частини - крапкою з комою. При цьому формула кваліфікації, наприклад, дій Євгена, який вчинив готування до вмісного вбивства без обтяжуючих обставин та закінчений замах на крадіжку чужого майна з проникненням у житло матиме такий вигляд:

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, можна запропонувати таке правило: готування до злочину з неконкретизованим умислом кваліфікується за ч.1 ст.14 та нормою Особливої частини, що передбачає відповідальність за найменш небезпечний із злочинів, що охоплюються неконкретизованим умислом.

ІІІ. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН

Поняття замаху на злочин міститься в ч.1 ст.15 КК. Як і поняття готування до злочину, воно потребує конкретизації шляхом виділення та аналізу ознак цієї стадії вчинення злочину. Вони полягають у наступному:

1) виконуються дії, які безпосередньо спрямовані на вчинення злочину. Це означає, що у ході замаху вчиняється діяння, яке описане у диспозиції статті Особливої частини, яке входить у об'єктивну сторону злочину. За цією ознакою, насамперед, проводиться розмежування між готуванням до злочину та замахом на той же злочин - готування, як вже відзначалося, полягає у вчиненні дій, які не описані у диспозиції статті Особливої частини;

2) об'єктивна сторона злочину не завершується - не настають наслідки, або ж навіть діяння не доводиться до кінця. У цій ознаці полягає відмінність замаху на злочин від закінченого злочину, який характеризується об'єктивною стороною, яка повністю виконується;

3) злочин не доводиться до кінця з причин, що не залежали від волі винного. Тобто, посягання переривається вимушено, всупереч бажанню того, хто посягає. Саме цим замах відрізняється від добровільної відмови, при якій

також має місце незавершеність об'єктивної сторони посягання, але воно припиняється відповідно до волевиявлення особи.

Замах на злочин кваліфікується за ч.2 або ч.3 ст.15 КК та нормою Особливої частини, яка передбачає відповідний закінчений злочин. При цьому потрібно встановити наявність усіх ознак складу закінченого злочину з урахуванням незавершеності об'єктивної сторони - відсутності суспільно-небезпечних наслідків або закінченого діяння у матеріальних складах злочинів; незавершеності діяння у формальних складах злочинів. Якщо замаху передували дії, у яких полягає готування до цього ж злочину, то все скоєне кваліфікується лише як замах на злочин, оскільки, як вже відзначалося, кожна наступна стадія "поглинає" собою попередні стадії посягання.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ.

Таким чином, при кваліфікації замаху потрібно вказувати на ч.2 або ч.3 ст.15 КК. Посилатися у формулі кваліфікації на відповідну частину ст.15 КК необхідно, оскільки, це:

- 1) дає можливість чітко вказати, у вчиненні якого саме посягання обвинувачується особа, забезпечує ясність обвинувачення;
- 2) пов'язане з реалізацією права особи на захист. Обвинувачений вправі знати, від обвинуваченні у замаху якого саме виду він повинен захищатися;
- 3) при призначенні покарання за незакінчений злочин відповідно до ст.68 КК суд повинен врахувати ступінь здійснення злочинного наміру. А це передбачає вказівку на вид замаху, на якому перерване злочинне посягання;
- 4) види замаху виділяються в КК.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

На завершення лекції давайте згадаємо основні положення про які ви сьогодні дізналися.

Кваліфікація злочину як закінченого означає, що в її ході враховуються всі обов'язкові ознаки (у тому числі кілька діянь, кілька наслідків чи хоча б одної з кожної із альтернативних ознак) складу злочину. Наявність закінченого злочину також означає, що кваліфікацією охоплена вся попередня діяльність, пов'язана з підготовкою до цього злочину чи початком його виконання - тобто діяння, вчинені до моменту закінчення злочину. Разом із тим, якщо у ході попередньої злочинної діяльності виконувалися посягання, що містять ознаки самостійних, не менш небезпечних злочинів, то вони підлягають окремій кваліфікації. Як класичний приклад, звичайно, наводять придбання вогнестрільної зброї, з використанням якої вчиняється умисне вбивство. Саме по собі придбання вогнестрільної зброї у даному випадку становить собою готування до вбивства. Однак ці дії не охоплюються ознаками складу вбивства і тому незалежно від того, яка стадія виконання вбивства має місце, підлягають самостійній кваліфікації.

Готування до злочину з неконкретизованим умислом кваліфікується за ч.1 ст.14 та нормою Особливої частини, що передбачає відповідальність за найменш небезпечний із злочинів, що охоплюються неконкретизованим умислом.

При кваліфікації замаху потрібно вказувати на ч.2 або ч.3 ст.15 КК. Посилатися у формулі кваліфікації на відповідну частину ст.15 КК необхідно, оскільки, це:

- 1) дає можливість чітко вказати, у вчиненні якого саме посягання обвинувачується особа, забезпечує ясність обвинувачення;
- 2) пов'язане з реалізацією права особи на захист. Обвинувачений вправі знати, від обвинуваченні у замаху якого саме виду він повинен захищатися;
- 3) при призначенні покарання за незакінчений злочин відповідно до ст.68 КК суд повинен врахувати ступінь здійснення злочинного наміру. А це передбачає вказівку на вид замаху, на якому перерване злочинне посягання;
- 4) види замаху виділяються в КК.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

Відпрацювати наступні питання:

1. Кваліфікація готування до вчинення злочину.
2. Кваліфікація різних видів замаху на злочин.
3. Особливості кваліфікації злочинів при добровільній відмові співучасників.

ТЕМА № 3. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ У СПІВУЧАСТІ (4 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Загальні положення кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті.....__
2. Кваліфікація співучасті з врахуванням виду співучасника.....__
3. Кваліфікація співучасті з врахуванням її форми.....__

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України (від 28.06.1996 року).
2. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001 року)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (від 13.04.2012 року)

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 9-те вид., переробл. та доповн / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.1 / За заг.ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. Та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. –Т.1 / За заг. Ред.. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те видання, перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України {текст}/О.І. Мотлях, Н.В. Малярчук, Ю.В. Корнеєв {та ін..} – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 696 с.
8. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: Навчальний посібник / За заг. ред.. В.В. Коваленка; за наук. ред. О.М. Джужи та А.В. Савченка. – К.: Атіка, 2011. – 648 с.
9. Кваша О.О. Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження: Монографія. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2003. — 216 с.
10. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-ге. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.
11. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.
12. Митрофанов І.І., Слободяник Т.М. Кримінальна відповідальність осіб, які вчинили злочин у співучасті: Монографія. – Кременчук: Видавець «ПП Щербатих О.В.», 2009. – 280 с.
13. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. – 2-ге вид.,– К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

допомогти курсантам згадати види співучасників та форми співучасті. Звернути увагу на особливості кваліфікації злочинів при співучасті.

ВСТУП

Актуальність питань, які стосуються кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті, визначається рядом обставин як теоретичного, так і практично-прикладного характеру.

Положення, які стосуються співучасті у злочині, відповідальності співучасників є в Кримінальному кодексі України (далі - КК). Їм присвячений окремий розділ - розділ VI Загальної частини КК. Причому, в новому КК 2001 р. вони регламентовані більш детально, ніж в раніше діючому кримінальному законодавстві України. Однак при цьому деякі питання розкриті недостатньо чітко чи суперечливо. Наприклад, в ч.2 ст.29 КК однозначно вказано, що організатор, підбурювач та пособник злочину підлягають відповідальності за тією ж статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем. В наступній же частині цієї ж статті визначено, що окремі ознаки складу злочину можуть інкримінуватися не всім співучасникам, зокрема, ознаки, що характеризують особу окремого співучасника, ставляться у вину лише цьому співучаснику. При цьому не вказується, яким же чином можна реалізувати ці положення, враховуючи, що стаття про злочин, вчинений виконавцем, часто не передбачає ознак, якими наділені організатори, підбурювачі, пособники злочину і навпаки. Тому виникає суперечність між вимогами, закріпленими в ч.2 та ч.3 ст.29 КК. Також має місце неузгодженість положень про співучасть, які регламентовані статтями Загальної частини КК та відповідних положень, що містяться в статтях його Особливої частини. Зокрема, з ч.4 ст.28 КК випливає, що мета створення злочинної організації - вчинення не одного, а кількох злочинів. В той же час, визначаючи поняття окремих видів злочинних організацій, встановлюючи умови відповідальності їх організаторів та учасників в ст.ст.255, 257 КК законодавець встановлює, що злочинна організація може створюватися для вчинення і одного злочину.

Як вирішувати такого роду колізії (а їх перелік можна продовжувати) в самому законі не визначено, теоретичні положення з цього приводу поки що відсутні. Разом із тим, без їх вирішення ефективне застосування кримінального закону в цій частині, по суті, неможливе. Вже це свідчить про актуальність теоретичної розробки і вивчення відповідних положень.

Вчинення злочинів у співучасті досить часто зустрічається в правозастосовній практиці. В цілому, приблизно третина всіх злочинів - це злочини, у вчиненні яких брали участь дві чи більше особи. А щодо особливо тяжких і тяжких злочинів, насильницьких та корисливих посягань співучасть зустрічається ще частіше. За деякими даними, дві третини грабежів та розбоїв, випадків кваліфікованого хуліганства виконуються у співучасті. Тому питання

кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті, досить часто виникають в повсякденній діяльності слідчих, прокурорів, адвокатів, суддів.

При цьому доводиться констатувати, що при їх вирішенні допускається немало помилок, свідченням чого є значна кількість змін у кваліфікації скоєного. Вищестоящі інстанції досить часто змінюють чи скасовують процесуальні документи саме через те, що неправильно визначається вид співучасника та форма співучасті, її вбачають там, де насправді має місце лише співпадіння у часі та місці окремих посягань, не враховуються індивідуальні особливості окремих співучасників та їх вплив на кваліфікацію дій інших співучасників тощо. Доводиться констатувати, що Верховний Суд України допускає непослідовність у своїх вказівках щодо кваліфікації дій співучасників, що в свою чергу, перешкоджає однозначності і стабільності при застосуванні кримінально-правових норм.

Не можна пройти і мимо того, що в публічних виступах керівників правоохоронних відомств нерідко зустрічаються вислови, які свідчать про явне нерозуміння ними суті злочинів, вчинених у співучасті, можливостей очолюваних ними відомств в протидії організованим формам співучасті. Так, Міністр внутрішніх справ України Ю.І.Смирнов невдовзі після свого призначення на посаду, підводячи підсумки одного з етапів діяльності МВС повідомив, що в Україні існує певна кількість організованих злочинних угруповань і пообіцяв що до кінця другого кварталу 2001 р. вони будуть ліквідовані (поміж іншого, цікаво, що ж міністр розуміє під “ліквідацією”?). Трохи згодом, підводячи підсумки роботи органів внутрішніх справ за 9 місяців 2002 р. він вказав, що в Україні “призупинена діяльність 627 організованих злочинних угруповань”, 100 їхніх лідерів засуджено”⁴. Навряд чи такі вислови заслуговують на коментування.

Теоретичне дослідження питань кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті, характеризується, з одного боку, наявністю великої кількості опублікованих робіт, а з другого - значними розбіжностями у вирішенні окремих питань. Ще століття назад знаменитий російський криміналіст Н.С.Таганцев відзначав, що питання про співучасть відносяться чи не до найбільш складних і заплутаних в теорії кримінального права. За роки, що минули відтоді, вони не стали більш ясними і чіткими. Більш того, спроби регламентувати певні положення в КК призвели до того, що спори з окремих позицій кваліфікації дій співучасників стали ще більш гострими, вияснилися прогалини в теоретичній розробці ряду питань.

Викладене дає підстави констатувати актуальність проблеми, обраної для дослідження, необхідність її подальшої теоретичної розробки. Аналіз показує, що недостатня чіткість законодавства, неоднозначні рішення, які приймаються на практиці, спори в теорії з питань кваліфікації дій співучасників, в значній мірі є породженням недостатньої уваги до вирішення ряду загальних питань теорії кримінально-правової кваліфікації. Тому в цій лекції зроблена спроба показати окремі питання кваліфікації дій співучасників злочинів на підставі

⁴ Чікалін В. Усе залежить від кадрового потенціалу. // Урядовий кур'єр. - 2002. - 19 жовтня. - С.7.

загальних принципів кримінально-правової кваліфікації, сформулювати правила кримінально-правової кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті. Давайте перейдемо до розгляду першого питання нашої лекції.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ У СПІВУЧАСТІ

Поняття співучасті у злочині міститься в ст.26 КК: «Співучастю у злочині є умисна спільна умисна декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину». Порівняно з визначенням, яке було в раніше чинному КК (ч.1ст.19 КК України 1960 р.), його новизна полягає в такому:

1) додатково підкреслено, що співучасть можлива лише при вчиненні умисного злочину. Щоправда, теорія і практика і в період дії КК 1960 р. виходили з того, що співучасть можлива лише в умисних злочинах. Чи не єдиний, хто відстоював іншу позицію, був М.С.Шаргородський. Однак його пропозиції про необхідність конструювання співучасті щодо злочинів, вчинених з необережності, не знайшли підтримки;

2) чітко визначено, що співучасть передбачає участь декількох суб'єктів злочину. Тим самим усунуто підстави для позицій, згідно з якими визнавалося, що вчинення злочину групою осіб (при звалтуванні, грабежі, розбої) має місце і тоді, коли лише один учасник такої "групи" підлягав кримінальній відповідальності, про що детальніше буде сказано далі.

Конкретизуючи і розвиваючи законодавче визначення співучасті, в теорії кримінального права виділяють ознаки співучасті.

До об'єктивних ознак співучасті у злочині відносяться:

1) участь у вчиненні злочину декількох суб'єктів злочину. Це означає, що принаймні два учасники злочину наділені ознаками загального суб'єкта злочину - є особами фізичними, осудними, такими, що досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність;

2) двома або більше суб'єктам виконується один і той же злочин. Тобто, кожен із учасників злочину вчиняє не окреме посягання, а єдине на всіх; виконання кількома особами окремих злочинів, навіть якщо вони збігаються в місці і часі не є співучастю;

3) злочин вчиняється спільно. Лише взаємні погоджені зусилля співучасників приводять до вчинення злочину. Спільність вчинення злочину в свою чергу підтверджується такими рисами:

- дії кожного із співучасників є взаємодоповнюючими. Лише завдяки поведінці кожного із учасників виконується посягання в цілому;

- наслідки злочину, вчиненого у співучасті, є єдиними для всіх співучасників. За спільний злочинний результат несе відповідальність кожен із співучасників;

- між дією або бездіяльністю кожного із співучасників, діяльністю виконавця злочину і наслідками злочину, вчиненого у співучасті, існує причинний зв'язок. Інакше кажучи, без поведінки окремих співучасників

(організатора, підбурювача, пособника) не міг би вчинити посягання виконавець, а без його діяння не був би досягнутий спільний злочинний результат.

Відсутність спільності посягання - коли кожна особа діє не погоджено, не вносячи свій внесок у єдиний результат, коли злочин може бути вчинений незалежно від участі в ньому окремих осіб свідчить про те, що має місце не співучасть в одному злочині, а вчинення кількох самостійних посягань, або ж поведінка тих чи інших осіб не є злочинною.

Суб'єктивні ознаки співучасті впливають з того, що співучасть можлива лише при вчиненні умисних злочинів, і діяльність співучасників також має бути умисною. Тому загальне поняття умислу стосовно злочинів, вчинюваних у співучасті має бути модифіковане, а самі ознаки умислу, а тим самим і суб'єктивні ознаки співучасті полягають в такому:

1) кожен із співучасників усвідомлює суспільно небезпечний характер своєї дії або бездіяльності та дії або бездіяльності інших співучасників. Це передбачає взаємну поінформованість учасників злочину про те, що злочин вчиняється ними спільно з іншими співучасниками. Причому не обов'язково, щоб кожен із співучасників знав всіх інших учасників злочину, їх завдання у спільному посяганні. Досить розуміти свою власну роль, знати про злочинні діяння ще хоча б одного з учасників;

2) кожен із співучасників передбачає суспільно небезпечні наслідки спільного посягання. При співучасті злочин в цілому виконується виконавцем і суспільно небезпечні наслідки породжуються його діями. Однак діяння виконавця стає можливим завдяки поведінці всіх співучасників і наслідки злочину є результатом зусиль всіх співучасників. Тому кожний співучасник повинен передбачати наслідки не лише власної поведінки, а й наслідки, породжені спільним вчиненням злочину.

Склад злочину в діянні підбурювача, організатора, пособника злочину передбачений як відповідною частиною ст.27 КК, так і нормою Особливої частини про злочин, вчинений виконавцем. Звідси впливає висновок, важливий для кримінально-правової оцінки дій вказаних співучасників - їх посягання належить кваліфікувати за частиною 3(4,5) ст.27 КК та нормою Особливої частини про злочин, вчинений виконавцем.

Посягання ж виконавця за пануючою в теорії кримінального права та на практиці позицією кваліфікуються лише за статтею Особливої частини незалежно від того, вчинений злочин одноосібно, чи в співучасті.

Оскільки всі співучасники спільно вчиняють один і той же злочин, то, за загальним правилом, всі вони несуть відповідальність за однією і тією ж нормою Особливої частини (статтею, частиною статті, пунктом статті).

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, з викладеного вище випливає, що при кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті, необхідно:

- 1) встановити, чи має місце співучасть;
 - 2) визначити вид співучасті і встановити, кваліфікується вона з посиланням на ст.27 КК чи лише за нормою Особливої частини;
 - 3) становити вид співучасника і при необхідності посилання при кваліфікації на ст.27 КК визначити частину цієї статті;
 - 4) встановити форму співучасті та при необхідності посилання при кваліфікації на ст.28 КК визначити частину цієї статті;
 - 5) з'ясувати, який злочин вчинено співучасниками і якою нормою Особливої частини він передбачений;
 - 6) визначити, чи всі співучасники відповідають за однією і тією ж нормою Особливої частини, чи за різними і якщо так, то за якими саме.
- Діяння кожного із співучасників кваліфікуються окремо. До того ж самостійній кваліфікації підлягає кожний із вчинених в співучасті чи без неї злочинів.

II. КВАЛІФІКАЦІЯ СПІВУЧАСТІ З ВРАХУВАННЯМ ВИДУ СПІВУЧАСНИКА

Співучасники діляться на види в залежності від характеру виконуваних ролей.

Чинне законодавство виділяє чотири види співучасників:

1. виконавець (співвиконавець) злочину;
2. підбурювач до злочину;
3. організатор злочину;
4. пособник злочину.

Поняття виконавця злочину наведене в ч.2 ст.27 КК: виконавцем є особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила злочин, передбачений цим Кодексом. Дії виконавця кваліфікуються лише за статтею Особливої частини КК без посилання на ст.27 КК.

Відповідно до поняття, наведеного в ч.3 ст.27 КК організатором є особа, яка організувала вчинення злочину (злочинів) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організовувала приховування злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації. Дії організатора кваліфікуються за ч.3 ст.27 КК та відповідною статтею Особливої частини.

Відповідно до поняття, наведеного в ч.4 ст.27 КК підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину. Дії підбурювача кваліфікуються за ч.4 ст.27 КК та відповідною статтею Особливої частини. Найчастіше підбурюють особу, яка виступає виконавцем злочину.

Відповідно до поняття, наведеного в ч.5 ст.27 КК пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод

сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, зняряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети, або іншим чином сприяти приховуванню злочину. Дії пособника кваліфікуються за ч.5 ст.27 КК та відповідною статтею Особливої частини.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, чинне законодавство виділяє чотири види співучасників:

1. виконавець (співвиконавець) злочину;
2. підбурювач до злочину;
3. організатор злочину;
4. пособник злочину.

Виконавець (співвиконавець) підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає вчинений ним злочин.

Організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною статті 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем.

ІІІ. КВАЛІФІКАЦІЯ СПІВУЧАСТІ З ВРАХУВАННЯМ ЇЇ ФОРМИ

В теорії кримінального права виділяють наступні форми співучасті:

1. За об'єктивним критерієм: проста співучасть (всі співучасники виступають співвиконавцями) та складна співучасть (коли є як мінімуму 1 виконавець і хоча б 1 інший співучасник (або пособник, або організатор, або підбурювач)).

2. За суб'єктивним критерієм (ст.28 КК):

- а) група осіб без попередньої змови;
- б) група осіб за попередньою змовою;
- в) організована група;
- г) злочинна організація.

Злочин визнається таким, що вчинений групою осіб, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою.

Злочин визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення.

Злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших)

злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп.

Кваліфікація злочину, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, проводиться з врахуванням того, як сформульована стаття Особливої частини КК.

Діяння учасників групи - осіб, які діють погоджено, виконують об'єктивну сторону злочину, кваліфікуються безпосередньо за статтею Особливої частини, яка передбачає вчинення злочину групою осіб.

Посягання організаторів, підбурювачів та пособників злочину, вчиненого групою осіб – не учасників такої групи - кваліфікуються з посиланням на відповідну частину ст.27 КК та статтю Особливої частини, яка передбачає злочин, вчинений групою осіб.

Якщо групою виконується злочин, в диспозиції статті про який не передбачене вчинення злочину групою осіб, то скоєне кваліфікується з посиланням на відповідну частину ст.27 та ч.1 ст.28 КК. При цьому діяння учасників групи - виконавців або співвиконавців кваліфікуються з посиланням на ч.2 ст.27 КК, діяння інших співучасників - з посиланням на ч.3, 4 або 5 ст.27 КК.

Організатор організованої групи чи злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності за всі злочини, вчинені організованою групою чи злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом.

Інші учасники організованої групи чи злочинної організації підлягають кримінальній відповідальності за злочини, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував у злочині кожен із них.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ.

Таким чином, кваліфікація злочину, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, проводиться з врахуванням того, як сформульована стаття Особливої частини КК.

Діяння учасників групи - осіб, які діють погоджено, виконують об'єктивну сторону злочину, кваліфікуються безпосередньо за статтею Особливої частини, яка передбачає вчинення злочину групою осіб.

Посягання організаторів, підбурювачів та пособників злочину, вчиненого групою осіб – не учасників такої групи - кваліфікуються з посиланням на відповідну частину ст.27 КК та статтю Особливої частини, яка передбачає злочин, вчинений групою осіб.

Якщо групою виконується злочин, в диспозиції статті про який не передбачене вчинення злочину групою осіб, то скоєне кваліфікується з

посиланням на відповідну частину ст.27 та ч.1 ст.28 КК. При цьому діяння учасників групи - виконавців або співвиконавців кваліфікуються з посиланням на ч.2 ст.27 КК, діяння інших співучасників - з посиланням на ч.3, 4 або 5 ст.27 КК.

Організатор організованої групи чи злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності за всі злочини, вчинені організованою групою чи злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом.

Інші учасники організованої групи чи злочинної організації підлягають кримінальній відповідальності за злочини, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував у злочині кожен із них.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

На завершення лекції давайте згадаємо основні положення про які ви сьогодні дізналися.

При кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті, необхідно:

- 1) встановити, чи має місце співучасть;
- 2) визначити вид співучасті і встановити, кваліфікується вона з посиланням на ст.27 КК чи лише за нормою Особливої частини;
- 3) становити вид співучасника і при необхідності посилання при кваліфікації на ст.27 КК визначити частину цієї статті;
- 4) встановити форму співучасті та при необхідності посилання при кваліфікації на ст.28 КК визначити частину цієї статті;
- 5) з'ясувати, який злочин вчинено співучасниками і якою нормою Особливої частини він передбачений;
- 6) визначити, чи всі співучасники відповідають за однією і тією ж нормою Особливої частини, чи за різними і якщо так, то за якими саме.

Діяння кожного із співучасників кваліфікуються окремо. До того ж самостійній кваліфікації підлягає кожний із вчинених в співучасті чи без неї злочинів.

Чинне законодавство виділяє чотири види співучасників:

1. виконавець (співвиконавець) злочину;
2. підбурювач до злочину;
3. організатор злочину;
4. пособник злочину.

Виконавець (співвиконавець) підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає вчинений ним злочин.

Організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною статті 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем.

Кваліфікація злочину, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, проводиться з врахуванням того, як сформульована стаття Особливої частини КК.

Діяння учасників групи - осіб, які діють погоджено, виконують об'єктивну сторону злочину, кваліфікуються безпосередньо за статтею Особливої частини, яка передбачає вчинення злочину групою осіб.

Посягання організаторів, підбурювачів та пособників злочину, вчиненого групою осіб – не учасників такої групи - кваліфікуються з посиланням на відповідну частину ст.27 КК та статтю Особливої частини, яка передбачає злочин, вчинений групою осіб.

Якщо групою виконується злочин, в диспозиції статті про який не передбачене вчинення злочину групою осіб, то скоєне кваліфікується з посиланням на відповідну частину ст.27 та ч.1 ст.28 КК. При цьому діяння учасників групи - виконавців або співвиконавців кваліфікуються з посиланням на ч.2 ст.27 КК, діяння інших співучасників - з посиланням на ч.3, 4 або 5 ст.27 КК.

Організатор організованої групи чи злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності за всі злочини, вчинені організованою групою чи злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом.

Інші учасники організованої групи чи злочинної організації підлягають кримінальній відповідальності за злочини, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував у злочині кожен із них.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

Відпрацювати наступні питання:

1. Кваліфікація невдалої співучасті та співучасті у незакінченому злочині.
2. Кваліфікація співучасті в злочинах із спеціальним суб'єктом.
3. Кваліфікація причетності до злочину.

ТЕМА № 4. ПОМИЛКИ В КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

(2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Поняття та види помилок в кримінальному праві__
2. Кваліфікація при юридичній помилці__
3. Кваліфікація при фактичній помилці__

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України (від 28.06.1996 року).
2. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001 року)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (від 13.04.2012 року)
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 9-те вид., переробл. та доповн / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.1 / За заг.ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. Та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. –Т.1 / За заг. Ред.. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те видання, перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України {текст}/О.І. Мотлях, Н.В. Малярчук, Ю.В. Корнеєв {та ін..} – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 696 с.
8. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-ге. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.
9. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.
10. Марітчак Т.М. Помилки у кваліфікації злочинів: Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 188 с.
11. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. – 2-ге вид.,– К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

допомогти курсантам згадати поняття та види помилок в кримінальному праві. Звернути увагу на особливості кваліфікації злочинів при юридичних і фактичних помилках.

ВСТУП

Як Вам відомо єдиною підставою притягнення до кримінальної відповідальності по кримінальному праву є наявність в діянні винного складу злочину. Кожен склад злочину обов'язково містить в собі 4 такі елементи:

- об'єкт злочину;
- об'єктивна сторона злочину;
- суб'єкт злочину;

суб'єктивна сторона злочину.

Якщо один із цих елементів складу злочину відсутній, то немає складу злочину.

Одним із найважливіших елементів складу злочину є суб'єктивна сторона злочину, тобто ставлення винної особи до вчинюваного нею діяння та до їх наслідків.

Але інколи винна особа при вчиненні суспільно-небезпечного діяння не правильно уявляє про юридичний або фактичний характер такого діяння або помиляється в наслідках. Така ситуація отримала в кримінальному праві термін - помилка.

Саме питання кваліфікації злочинів при помилці і складає зміст сьогоднішньої теми лекції.

Давайте перейдемо до розгляду першого питання нашої лекції.

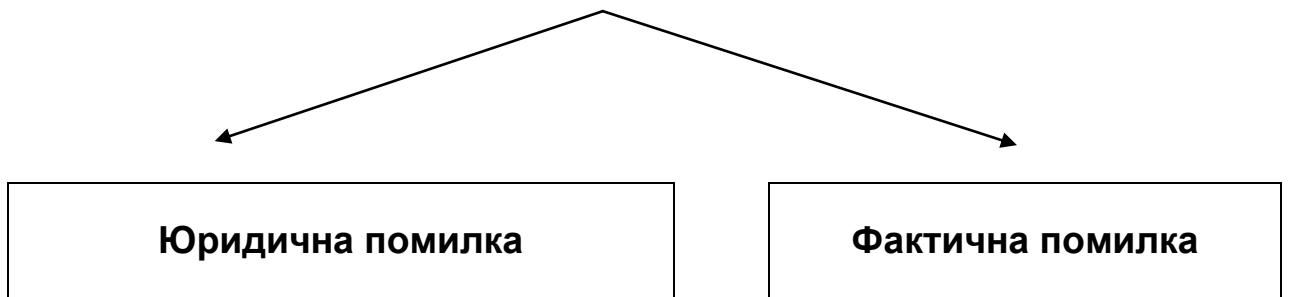
I. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОМИЛОК В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Підстава кримінальної відповідальності передбачає в т. ч. адекватне відтворення у свідомості винного юридичних і фактичних характеристик вчинюваного діяння та його наслідків. Як правило, осудна особа в повному обсязі реально відтворює ці характеристики. Водночас правозастосувальна практика знає випадки, коли особа хибно уявляє як юридичні, так і фактичні характеристики власної поведінки та її наслідки, що може суттєво впливати на кримінальну відповідальність. Такі випадки в кримінальному праві отримали назву – помилка. Підстави таких хибних уявлень можуть бути різноманітними і перебувати як в об'єктивній, так і в суб'єктивній сферах.

Такі невірні уявлення поділяються на:

- помилку юридичну (error juris);
- та помилку фактичну (error facti).

**Помилки
в кримінальному праві**



Юридична помилка характеризується хибним уявленням щодо:

- злочинності або незлочинності вчиненого діяння;
- кримінально-правової кваліфікації;
- виду та розміру покарання.

Фактична помилка характеризується неправильною уявою щодо:

- об'єкта злочинного посягання;
- предмета посягання;
- особи потерпілого;
- знарядь та засобів вчинення злочину;
- причинного зв'язку;
- суспільно-небезпечних наслідків;
- кваліфікуючих ознак злочину;
- помилка при «відхиленні дії».

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, помилка в кримінальному праві - хибне уявлення особи про юридичні і фактичні характеристики власної поведінки та її наслідки, що можуть суттєво вплинути на кримінальну відповідальність.

Всі помилки поділяються на 2 основні види:

фактична помилка та;

юридична помилка.

II. КВАЛІФІКАЦІЯ ПРИ ЮРИДИЧНІЙ ПОМИЛЦІ

Як вже зазначалось в минулому питанні всі помилки поділяються на два види: юридична та фактична.

Юридична помилка в кримінальному праві — це хибне уявлення особи щодо злочинності або незлочинності вчиненого діяння, кримінально-правової кваліфікації або виду та розміру покарання (у кримінально-правовій теорії такий вид помилки іноді називають «помилкою в праві»). Помиляється не суб'єкт офіційної кваліфікації (слідчий, прокурор або суддя), а саме винна особа, що скоїла певне діяння.

Беручи до уваги запропоноване Вам визначення юридичної помилки можна виділити такі її види:

- помилка щодо злочинності діяння;
- помилка щодо незлочинності вчиненого діяння;
- помилка в кримінально-правовій кваліфікації та;
- помилка у виді та розмірі покарання.

При помилці щодо злочинності діяння особа вважає, що її дії злочинні й тягнуть кримінальну відповідальність, тоді як вони КК не передбачені. Наприклад, особа вважає, що порушення правил дорожнього руху, що призвело до заподіяння потерпілому легких тілесних ушкоджень, є злочином. Однак кримінально-правова заборона такого діяння відсутня й воно визнається адміністративним правопорушенням. Діяння, не передбачене кримінальним законом, не може тягнути кримінальної відповідальності, внаслідок відсутності протиправності як обов'язкової ознаки злочину.

Тож при такій помилці особа не може бути притягнута до кримінальної відповідальності.

Помилка щодо не злочинності діяння наявна, коли особа думає, що вчинене нею діяння не тягне кримінальної відповідальності, але КК України відносить таке діяння до злочинів.

Так, В., захищаючи від нападу, перевищив межі необхідної оборони й убив нападника. Його дії були кваліфіковані як убивство при перевищенні меж

необхідної оборони (ст. 118 КК України). Адвокат подав скаргу, вказуючи на неправильність кваліфікації, аргументуючи це тим, що В. вважав, що діяв у межах необхідної оборони й тому не повинен нести кримінальної відповідальності.

Отже, незнання умов правомірності при необхідній обороні (ст. 36 КК України) не виключило кримінальної відповідальності В. Більшість учених і практичних працівників це правило визнають непорушним.

Отже, відповідно до ст. 68 Конституції України, «незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності», в нашій ситуації це правило можна перефразувати «незнання положень кримінального законодавства не звільняє особу від кримінальної відповідальності».

Та можливі ситуації, коли особа, що порушила кримінально-правову заборону, не тільки не знала про неї, але й не могла знати в тих умовах, у яких вона перебувала на момент порушення цієї заборони (скажімо, була в закордонному відрядженні чи була важко хворою). У таких випадках кримінальна відповідальність повинна виключатися унаслідок відсутності вини.

Помилка в кримінально-правовій кваліфікації полягає у хибному уявленні про кримінально-правові характеристики діяння і, як наслідок, в неправильній кримінально-правовій оцінці власної поведінки.

Так, особа вчиняє крадіжку майна з магазину та вважає, що його дії охоплюються ч. 3 ст. 185 КК України (вчинення крадіжки шляхом проникнення в приміщення), але слідчий кваліфікує його дії як крадіжку, вчинену у великих розмірах (ч. 4 ст. 185 КК України). Така помилка особи, зазвичай, не впливає на кваліфікацію і тягне кримінальну відповідальність особи.

Хоча може бути й інша ситуація: до особи звертається товариш, який просить сховати його від працівників міліції, бо останнього розшукують за вбивство. Під час обшуку в будинку винну особу у вбивстві затримують. Особа, що сховала свого товариша зізнається, що його приховала (приховала саме вбивцю), тобто вчинила злочин, передбачений ст. 396 КК України. Та під час досудового слідства було встановлено, що товариш вчинив убивство,

передбачене ст. 116 КК України « Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання», тобто злочин середньої тяжкості. Беручи це до уваги, особа, котра приховала злочинця, не може бути притягнута до кримінальної відповідальності за ст. 396 КК України. У такій ситуації помилка в кваліфікації не тягне взагалі кримінальної відповідальності.

Це пов'язане з тим, що така помилка в більшій мірі належить до помилки в злочинності діяння, що, як було зазначено, не тягне кримінальної відповідальності особи.

Помилка у виді та розмірі покарання полягає у хибному уявленні винної особи у виді та розмірі покарання, що впливає із назви цієї помилки. Така помилка не впливає на відповідальність, тому що вид і розмір покарання перебувають за межами суб'єктивної сторони.

Наприклад, особа ухиляється від сплати податків на суму 250 тис. грн. (станом на 1 січня 2007 р.) і вважає, що за такі діяння може бути призначено покарання у виді позбавлення волі. Згідно з ч. 1 ст. 212 КК України, таке діяння карається штрафом від 300 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (цікаво, що максимальний розмір штрафу становить 8 тис. 500 грн.) або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Тож уявлення особи про вид покарання за суспільно небезпечне діяння не впливає як на кваліфікацію злочину, так і на призначення саме покарання, передбаченого санкцією ч. 1 ст. 212 КК України.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, юридична помилка - це хибне уявлення особи щодо злочинності або незлочинності вчиненого діяння, кримінально-правової кваліфікації або виду та розміру покарання.

Юридична помилка поділяється на такі види: помилка щодо злочинності діяння, помилка щодо незлочинності вчиненого діяння, помилка в кримінально-правовій кваліфікації та помилка у виді та розмірі покарання.

Юридична помилка особи, що вчинила злочин, зазвичай (окрім помилки особи у злочинності діяння), не впливає на кримінальну відповідальність, тобто ні на кваліфікацію, ні на розмір і вид визначеного судом покарання.

III. КВАЛІФІКАЦІЯ ПРИ ФАКТИЧНІЙ ПОМИЛЦІ

Фактична помилка - це неправильне уявлення особи про обставини, які утворюють об'єктивні ознаки конкретного складу злочину.

В теорії кримінального права виділяють різні фактичні помилки. Але ми з Вами звернемо увагу на такі помилки: помилка в об'єкті та предметі, помилка в потерпілому, помилка при замаху з непридатними засобами, помилка в розвитку причинного зв'язку, помилка в суспільно небезпечних наслідках та помилка при «відхиленні дії».

Спочатку розглянемо правила кваліфікації діянь при помилці в об'єкті та предметі. Вчиняючи злочин, особа може помилятися в характері суспільних відносин або в предметі злочину чи в потерпілому, завдаючи шкоди іншому об'єктові або справляючи злочинний вплив на інший предмет чи потерпілого.

Пропонуємо класифікувати помилку в об'єкті на такі види:

- помилка в суспільних відносинах, тобто безпосередньо в об'єкті злочину;
- помилка в предметі злочину;
- помилка в потерпілому від злочину.

Така класифікація впливає з конструкції об'єкта злочину як елемента складу злочину. Усі ці види помилок пов'язані між собою. Тож цілком імовірними є варіанти, коли помилка в суспільних відносинах і помилка в предметі злочину чи помилка в потерпілому від злочину збігаються. Беручи до уваги формулювання питань, викладених в плані, розглянемо спочатку помилку в об'єктові та предметові злочину.

Помилка в суспільних відносинах, тобто безпосередньо в об'єктові злочину, поділяється, на думку М. Коржанського, на помилку в родовому, видовому та безпосередньому об'єктах. Вважаємо, що цю класифікацію можна взяти за основу, але при цьому варто виключити помилку у видовому об'єктові,

зважаючи на спірність цього об'єкта в теорії кримінального права. При помилці в родовому об'єктові:

1) скоєне кваліфікується як замах на заподіяння шкоди об'єктові стосовно якого був спрямований умисел.

2) якщо обстановка вчинення злочину не давала можливості визначити родову належність об'єкта посягання, то скоєне кваліфікується як закінчений злочин - посягання на той об'єкт, якому фактично заподіяно шкоду.

3) якщо виникає помилка в потерпілому як різновид помилки в родовому об'єктові, скоєне кваліфікується за сукупністю: як замах на заподіяння шкоди об'єктові, стосовно якого був спрямований злочин, та закінчений злочин - посягання на той об'єкт, якому фактично заподіяно шкоду.

Помилка в безпосередньому об'єкті поділяється на два підвиди:

- помилка в основному безпосередньому об'єкті. У такій ситуації особа бажає завдати шкоду одному основному безпосередньому об'єктові, але реально завдає іншому тотожному основному безпосередньому об'єкту.

- помилка в додатковому безпосередньому об'єкті. Це може відбуватися коли особа, завдаючи шкоди основному безпосередньому об'єктові, бажає завдати шкоди обов'язковому додатковому об'єкту, але завдає шкоду факультативному додатковому об'єктові. В таких випадках необхідно керуватися правилами кваліфікації конкуренції кримінально-правових норм або множинності злочинів.

Далі розглянемо помилку в предметі злочину.

Помилка в предметі має такі види:

1) помилка в предметі в межах однорідного посягання. Така помилка на кваліфікацію не впливає.

2) помилка в предметі в межах різнорідного посягання.

Дії особи слід кваліфікувати як замах на злочин, який прагнула вчинити особа;

3) помилка на відсутній предмет. Такі дії кваліфікуються як замах на злочин, який прагнула вчинити особа.

Помилка в потерпілому полягає в тому, що суб'єкт, бажаючи заподіяти шкоду одній особі, у результаті помилки заподіює шкоду іншій особі. Така помилка не впливає на кваліфікацію, тому що не стосується обставин, які були ознаками складу злочину.

Однак у деяких випадках помилка в особі потерпілого водночас виявляється і помилкою в родовому об'єкті. Вчинене в таких випадках слід кваліфікувати за спрямованістю умислу як замах на злочин, який має намір вчинити винний

Замах з непридатними засобами (може бути як закінченим, так і незакінченим) наявний тоді, коли винний застосовує помилково або через незнання такі засоби, за допомогою яких через їхні об'єктивні властивості неможливо вчинити злочинне діяння. При цьому засоби можуть бути як абсолютно, так і відносно непридатними для спричинення шкоди.

Можна виділити два підвиди помилки вчинення злочину з непридатними засобами:

1) *вчинення злочину з абсолютно непридатними засобами.* Абсолютно непридатними вважаються засоби, використання котрих за будь-яких умов (обставин) не може призвести до закінчення злочину. В таких випадках особа не підлягає кримінальній відповідальності.

2) *вчинення злочину з відносно непридатними засобами.* Відносно непридатні - це ті засоби, що лише за певних конкретних обставин не можуть привести до виконання задуманого (приміром, спроба вчинити вбивство з вогнепальної зброї (автомата), що виявилася несправною (зіпсованою)). В таких ситуаціях дії особи слід кваліфікувати як замах на злочин, який вона прагнула вчинити.

Під помилкою в розвитку причинного зв'язку слід розуміти неправильне уявлення винної особи про дійсний розвиток причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням і злочинними наслідками. Помилка особи саме в деталях розвитку причинного зв'язку на кваліфікацію не впливає.

Помилка особи в загальних рисах причинного зв'язку впливає на кваліфікацію злочину (на визначення форми вини, стадії вчинення злочину та відповідальності).

Помилка в суспільно небезпечних наслідках полягає в помилці щодо кількісної чи якісної характеристики суспільно небезпечних наслідків.

Помилка особи щодо кількісної характеристики наслідків на кваліфікацію вчиненого не впливає, якщо ця помилка не виходить за встановлені законодавцем межі при вчиненні певного злочину.

Помилка в якісній характеристиці наслідків, тобто помилка в характері шкоди, може полягати в непередбаченні шкоди, що фактично настала, й, навпаки, в передбаченні шкоди, яка не настала.

У першому випадку виключається відповідальність за умисний злочин, але можлива відповідальність за необережне заподіяння шкоди, якщо особа повинна та могла його передбачити. У другому випадку відповідальність може настати за замах на злочин (при наявності прямого умислу).

Кваліфікація посягання при «відхиленні дії». Кваліфікація залежить від того, чи на тотожні (рівноцінні) об'єкти було спрямовано злочинне посягання, чи ці об'єкти є різнорідними.

Якщо відповідальність за бажану та реально заподіяну шкоду передбачена однією й тією ж нормою Особливої частини КК, тобто якщо об'єкти збігаються, то скоєне кваліфікується за фактичними наслідками, оскільки закінчений злочин охоплює замах на злочин. Така кваліфікація можлива за умови, що вина щодо «відхиленої дії» також умисна.

У ситуації, коли відповідальність за бажану та реально заподіяну шкоду передбачена різними нормами Особливої частини КК, тобто коли об'єкти посягання не є тотожними, скоєне кваліфікується за сукупністю: як замах на бажаний результат і закінчений фактично виконаний злочин.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ.

Таким чином, фактична помилка - це неправильне уявлення особи про обставини, які утворюють об'єктивні ознаки конкретного складу злочину.

В теорії кримінального права виділяють такі види фактичних помилок: помилка в об'єкті та предметі, помилка в потерпілому, помилка при замаху з непридатними засобами, помилка в розвитку причинного зв'язку, помилка в суспільно небезпечних наслідках та помилка при «відхиленні дії».

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

На завершення лекції давайте згадаємо основні положення про які ви сьогодні дізналися.

Помилка в кримінальному праві - хибне уявлення особи про юридичні і фактичні характеристики власної поведінки та її наслідки, що можуть суттєво вплинути на кримінальну відповідальність.

Всі помилки поділяються на 2 основні види:

фактична помилка та;

юридична помилка.

Юридична помилка - це хибне уявлення особи щодо злочинності або незлочинності вчиненого діяння, кримінально-правової кваліфікації або виду та розміру покарання.

Юридична помилка поділяється на такі види: помилка щодо злочинності діяння, помилка щодо незлочинності вчиненого діяння, помилка в кримінально-правовій кваліфікації та помилка у виді та розмірі покарання.

Юридична помилка особи, що вчинила злочин, зазвичай (окрім помилки особи у злочинності діяння), не впливає на кримінальну відповідальність, тобто ні на кваліфікацію, ні на розмір і вид визначеного судом покарання.

Фактична помилка - це неправильне уявлення особи про обставини, які утворюють об'єктивні ознаки конкретного складу злочину.

В теорії кримінального права виділяють такі види фактичних помилок: помилка в об'єкті та предметі, помилка в потерпілому, помилка при замаху з

непридатними засобами, помилка в розвитку причинного зв'язку, помилка в суспільно небезпечних наслідках та помилка при «відхиленні дії».

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

Відпрацювати наступні питання:

1. Кваліфікація при помилці в об'єкті та предметі.
2. Кваліфікація при помилці в потерпілому.
3. Кваліфікація замаху з непридатними засобами.
4. Кваліфікація при помилці в розвитку причинного зв'язку.
5. Кваліфікація при помилці в суспільно небезпечних наслідках.
6. Кваліфікація посягання при «відхиленні дії».

ТЕМА № 5. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ (2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Поняття та види конкуренції в кримінальному праві. Відмежування конкуренції від колізії__
2. Кваліфікація злочинів при конкуренції загальної та спеціальної норми...__
3. Кваліфікація злочинів при конкуренції частини і цілого__
4. Кваліфікація злочинів при конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину__

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України (від 28.06.1996 року).
2. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001 року)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (від 13.04.2012 року)
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 9-те вид., переробл. та доповн / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.1 / За заг.ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. Та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. –Т.1 / За заг. Ред.. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те

видання, перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.

7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України {текст}/О.І. Мотлях, Н.В. Малярчук, Ю.В. Корнеєв {та ін..} – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 696 с.

8. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-ге. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.

9. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.

10. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. – 2-ге вид., – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

11. Марін О.К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм: Монографія. – К.: Атіка, 2003. – 224 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

допомогти курсантам згадати поняття та види конкуренції в кримінальному праві. Звернути увагу на особливості кваліфікації злочинів при конкуренції кримінально-правових норм.

ВСТУП

У попередніх лекціях розглядалися питання кваліфікації у випадках, вчинення злочину у співучасті, кваліфікація злочинів при попередній злочинній діяльності та при фактичній і юридичній помилці. У правозастосуванні зустрічаються й інші ситуації — коли вчинено один злочин, який передбачений одночасно двома чи більше статтями (частинами, пунктами статей) закону, або ж різні статті закону неоднаково регламентують вирішення одного і того ж питання. Ці ситуації становлять собою конкуренцію або колізію в праві.

Саме питання кваліфікації злочинів при конкуренції кримінально-правових норм та відмежування конкуренцію від колізії і складає зміст сьогоденної теми лекції.

Давайте перейдемо до розгляду першого питання нашої лекції.

I. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КОНКУРЕНЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ. ВІДМЕЖУВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ ВІД КОЛІЗІЇ.

Конкуренцією кримінально-правових норм називається передбачення певного діяння двома (кількома) кримінально-правовими нормами одночасно. О. А. Герцензон називав конкуренцією наявність двох чи кількох законів, які рівною мірою передбачають караність певного діяння. Характерною особливістю конкуренції кримінально-правових норм є те, що вона виникає лише тоді, коли було вчинено один злочин (на відміну від повторності чи сукупності злочинів). Але такий злочин має ознаки, передбачені двома (кількома) кримінально-правовими нормами, тобто при кваліфікації такого злочину виникає конкуренція двох чи більше кримінально-правових норм.

Вирішення конкуренції - це розв'язання питання про те, яка з конкуруючих кримінально-правових норм має бути застосована у конкретному випадку. Конкурують між собою кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність за умисне вбивство (статті 115, 116, 117, 118 КК), за зловживання службовими повноваженнями (статті 191, 364, 365, 366, 368 КК), за посягання на життя особи з мотиву помсти за її службову діяльність (ст. 112, п. 8 ч. 2 ст. 115 і ст. 348, 379 КК), за посягання на статеву свободу жінки (статті 152, 153, 154 КК), за посягання на власність (статті 185, 186, 187, 189, 190, 191 КК) та деякі інші.

Конкурувати між собою можуть дві або декілька кримінально-правових норм. Конкуренція зумовлюється диференціацією кримінально-правових норм, прагненням законодавця диференціювати кримінальну відповідальність, посилюючи її в одних нормах і пом'якшуючи в інших, а також недосконалістю системи кримінального законодавства. Але конкуренція кримінально-правових норм має і позитивну сторону, оскільки сприяє розвитку кримінального законодавства.

Від конкуренції кримінально-правових норм треба відрізнити їх **колізію**, яка є результатом неузгодженості між окремими нормами закону, суперечностей між ними, дублювання норм.

В конкуренції кримінально-правових норм за змістом можна виокремити такі види:

конкуренція загальної та спеціальної норм;

конкуренція цілого й частини;

конкуренція кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину (чи конкуренція спеціальних норм).

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, конкуренцією кримінально-правових норм називається передбачення певного діяння двома (кількома) кримінально-правовими нормами одночасно. Конкуренцією кримінально-правових норм називається передбачення певного діяння двома (кількома) кримінально-правовими нормами одночасно.

В конкуренції кримінально-правових норм за змістом можна виокремити такі види:

конкуренція загальної та спеціальної норм;

конкуренція цілого й частини;

конкуренція кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину (чи конкуренція спеціальних норм).

II. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ НОРМИ

При конкуренції загальної та спеціальної норм одна з них (загальна) охоплює визначене коло діянь, а інша (спеціальна) — частину цього кола, тобто

різновиди діянь, передбачених загальною нормою. Взаємозв'язок між ними характеризується співвідношенням понять «рід-вид».

Зіставлення загальних і спеціальних норм свідчить, що загальна норма ширша за обсягом, тобто охоплює більше коло діянь, аніж спеціальна, але остання містить більше ознак, за рахунок яких вона й виділяється із загальної. У випадках конкуренції загальної та спеціальної норм чітко проявляється описаний вище закон зворотного співвідношення обсягу та змісту поняття (зокрема, поняття спеціальної кримінально-правової норми: зі збільшенням кількості закріплених у кримінальному законі ознак, відповідно, зменшується коло суспільних відносин, які піддаються кримінально-правовій охороні, й таким чином - обсяг регулювання (впливу) спеціальної кримінально-правової норми).

У кримінально-правовій літературі одностайно пропонується правило виходу з такої нетипової ситуації правозастосування: в цих випадках повинна застосовуватися лише спеціальна норма.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, конкуренція загальної та спеціальної кримінально-правових норм потребує керування при кваліфікації злочинів низкою правил.

1. Встановити, чи винна особа вчинила один злочин або кілька. Якщо ж винна особа вчинила два чи більше (кілька) злочинів, то кваліфікація цих злочинів залежатиме від виду сукупності злочинів.

2. Встановити, що за вчинене суспільно небезпечне діяння кримінальна відповідальність передбачена двома чи більшою кількістю кримінально-правових норм.

3. Визначити характер співвідношення наявних двох кримінально-правових норм, визначити, яка з них є загальною, а яка - спеціальною (для цього необхідно використовувати загальні правила визначення співвідношення загального й особливого). Співвідношення загальної та спеціальної

кримінально-правових норм є відносним, оскільки певна кримінально-правова норма може бути загальною щодо однієї і спеціальною стосовно іншої норми.

4. Кваліфікувати вчинене слід за спеціальною нормою.

III. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ ЧАСТИНИ І ЦІЛОГО

Конкуренція частини та цілого, за О. Марінім - це вид конкуренції кримінально-правових норм, за якого вчинений злочин підпадає під дію двох (або більшої кількості) кримінально-правових норм, одна з яких - ціле, охоплює вчинене в цілому та разом, а друга (інші) - норми-частини, які визнають як самостійні злочини лише частини вчиненого суспільно небезпечного посягання.

У кримінальному праві виділяють такі основні форми конкуренції частини та цілого:

конкуренція норм про простий і складений склади злочинів (ч. 1 ст. 121 та ч. 4 ст. 187 КК України);

конкуренція норм про незакінчену злочинну діяльність та закінчений злочин (статті 115 і 129 КК України);

конкуренція норм про співучасть у злочині й «самостійний» злочин (ч. 4 ст. 27, ч. 2 ст. 384 і ст. 386 КК України).

При цьому, звичайно, конкуренції частини та цілого притаманні всі загальні ознаки конкуренції кримінально-правових норм і відповідні специфічні ознаки. Тож за наявності однієї фактичної підстави кримінально-правової кваліфікації наявні принаймні дві юридичні підстави такої кваліфікації, з яких обрати необхідно лише одну.

Загальне правило для кваліфікації злочину при конкуренції частини та цілого, за єдиним твердженням науковців, які розділяють правомірність виділення цього виду конкуренції, полягає в тому, що завжди повинна застосовуватися та норма, котра охоплює з найбільшою повнотою всі фактичні ознаки вчиненого діяння. Вона має перевагу перед нормою, яка передбачає лише частину того, що вчинив злочинець.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ.

Таким чином, зважаючи на наведене, можна запропонувати такі *правила кваліфікації*:

- 1) встановити, чи винна особа вчинила один злочин;
- 2) встановити, що за вчинене суспільно небезпечне діяння кримінальна відповідальність передбачена двома чи більшою кількістю кримінально-правових нормам;
- 3) кримінально-правові норми, що є підставами кримінальної відповідальності особи, перебувають у підпорядкуванні за змістом, а саме: одна з них (ціле) охоплює все вчинене загалом, при цьому провідну роль тут відіграє об'єкт кримінально-правової охорони. Тобто конкуренція частини та цілого наявна лише в разі, коли норма про ціле має як конститутивну чи кваліфікуючу ознаку однозначно злочинний прояв поведінки особи, або в складі злочину, що закріплений у нормі про ціле, повинна міститися вказівка на взяття до уваги вчинення при цьому саме іншого злочину;
- 4) застосовується ціле, тобто норма, що охоплює все скоєне загалом;
- 5) у випадках, коли в складі злочину позначається форма поведінки, що може мати як злочинний, так і не злочинний характер і спосіб вчинення злочину отримав саме злочинний прояв; тобто «основний» злочин вчинено через вчинення іншого, навіть менш тяжкого злочину, кваліфікувати все скоєне слід за сукупністю. Говорити про конкуренцію кримінально-правових норм у такому разі немає підстав, оскільки таке явище не наділене загальними ознаками конкуренції. Так само, вирішуючи ситуацію, коли спосіб вчинення злочину є більш тяжким злочином, аніж власне «основний» злочин, ми можемо говорити про виняток з правил подолання конкуренції кримінально-правових норм і, відповідно, вирішувати проблему на підставі інших правил. Правила подолання конкуренції частини та цілого в таких випадках не застосовуються.

IV. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ КВАЛІФІКУЮЧИХ АБО ПОМ'ЯКШУЮЧИХ ОЗНАК СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Наступним видом конкуренції є конкуренція кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину.

В спеціальній літературі виділяють, переважно, три види *конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак* складу злочину:

кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів злочину (за умови відсутності між ними підпорядкування);

привілейованого та кваліфікованого складів злочину (за цієї ж умови);

привілейованого й особливо привілейованого складів злочину (за цієї ж умови).

Відповідно до таких видів пропонуються певні правила подолання конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину.

Розглянемо окремо ці підвиди вказаної конкуренції.

1. Конкуренція між кваліфікованим і особливо кваліфікованим складами злочину (за умови відсутності між ними підпорядкування).

Конкурують, принаймні, дві, виділені з однієї загальної, спеціальні норми про кваліфікований і особливо кваліфікований склад злочину. Пропонується таке правило її вирішення: більш тяжка кваліфікуюча ознака поглинає менш тяжку; при конкуренції декількох пунктів статті, що передбачають кваліфікуючі обставини, повинен застосовуватися той пункт, який передбачає найбільш небезпечні ознаки з наявних у конкретному випадку.

2. Конкуренція між привілейованим і кваліфікованим складами злочину.

При цьому підвидові конкуренції слід застосовувати норму, що передбачає привілейований склад злочину.

3. Конкуренція між привілейованим та особливо привілейованим складами злочину, тобто конкуренція норм з пом'якшуючими обставинами.

До цього виду конкуренції належить і конкуренція різних кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за різні види одного й того ж злочину, один з яких передбачає пом'якшуючі відповідальність обставини, а інший - ще більш пом'якшуючі (зокрема, ст. 116 КК України передбачає пом'якшуючі обставини навмисного вбивства, а ст. 118 КК України - ще більш пом'якшуючі обставини). Тож такий варіант вирішення цієї конкуренції - дії особи слід кваліфікувати за ст. 118 КК України, беручи до уваги більш м'яку санкцію норми.

ВИСНОВКИ З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ.

Таким чином, на підставі викладеного слід визначити такі загальні правила кваліфікації при конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину:

при конкуренції кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів злочину слід застосовувати норму про особливо кваліфікований склад злочину;

при конкуренції привілейованого та особливо привілейованого складів злочину застосовуватися повинна норма про особливо привілейований склад злочину;

при конкуренції кваліфікованого і привілейованого складів злочину слід застосовувати норму про привілейований склад злочину.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

На завершення лекції давайте згадаємо основні положення про які ви сьогодні дізналися.

Конкуренцією кримінально-правових норм називається передбачення певного діяння двома (кількома) кримінально-правовими нормами одночасно. Конкуренцією кримінально-правових норм називається передбачення певного діяння двома (кількома) кримінально-правовими нормами одночасно.

В конкуренції кримінально-правових норм за змістом можна виокремити такі види:

конкуренція загальної та спеціальної норм;

конкуренція цілого й частини;

конкуренція кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину (чи конкуренція спеціальних норм).

Конкуренція загальної та спеціальної кримінально-правових норм потребує керування при кваліфікації злочинів низкою правил.

1. Встановити, чи винна особа вчинила один злочин або кілька. Якщо ж винна особа вчинила два чи більше (кілька) злочинів, то кваліфікація цих злочинів залежатиме від виду сукупності злочинів.

2. Встановити, що за вчинене суспільно небезпечне діяння кримінальна відповідальність передбачена двома чи більшою кількістю кримінально-правових норм.

3. Визначити характер співвідношення наявних двох кримінально-правових норм, визначити, яка з них є загальною, а яка - спеціальною (для цього необхідно використовувати загальні правила визначення співвідношення загального й особливого). Співвідношення загальної та спеціальної кримінально-правових норм є відносним, оскільки певна кримінально-правова норма може бути загальною щодо однієї і спеціальною стосовно іншої норми.

4. Кваліфікувати вчинене слід за спеціальною нормою.

При конкуренції частини і цілого слід керуватися наступними правилами:

1) встановити, чи винна особа вчинила один злочин;

2) встановити, що за вчинене суспільно небезпечне діяння кримінальна відповідальність передбачена двома чи більшою кількістю кримінально-правових нормам;

3) кримінально-правові норми, що є підставами кримінальної відповідальності особи, перебувають у підпорядкуванні за змістом, а саме: одна з них (ціле) охоплює все вчинене загалом, при цьому провідну роль тут відіграє

об'єкт кримінально-правової охорони. Тобто конкуренція частини та цілого наявна лише в разі, коли норма про ціле має як конститутивну чи кваліфікуючу ознаку однозначно злочинний прояв поведінки особи, або в складі злочину, що закріплений у нормі про ціле, повинна міститися вказівка на взяття до уваги вчинення при цьому саме іншого злочину;

4) застосовується ціле, тобто норма, що охоплює все скоєне загалом;

5) у випадках, коли в складі злочину позначається форма поведінки, що може мати як злочинний, так і не злочинний характер і спосіб вчинення злочину отримав саме злочинний прояв; тобто «основний» злочин вчинено через вчинення іншого, навіть менш тяжкого злочину, кваліфікувати все скоєне слід за сукупністю. Говорити про конкуренцію кримінально-правових норм у такому разі немає підстав, оскільки таке явище не наділене загальними ознаками конкуренції. Так само, вирішуючи ситуацію, коли спосіб вчинення злочину є більш тяжким злочином, аніж власне «основний» злочин, ми можемо говорити про виняток з правил подолання конкуренції кримінально-правових норм і, відповідно, вирішувати проблему на підставі інших правил. Правила подолання конкуренції частини та цілого в таких випадках не застосовуються.

При конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину можна виділити такі загальні правила кваліфікації:

при конкуренції кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів злочину слід застосовувати норму про особливо кваліфікований склад злочину;

при конкуренції привілейованого та особливо привілейованого складів злочину застосовуватися повинна норма про особливо привілейований склад злочину;

при конкуренції кваліфікованого і привілейованого складів злочину слід застосовувати норму про привілейований склад злочину.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

Відпрацювати наступні питання:

1. Відмежування конкуренції кримінально-правових норм від колізії

2. Кваліфікація злочинів при конкуренції загальної та спеціальної норми.
3. Кваліфікація злочинів при конкуренції частини і цілого.
4. Кваліфікація злочинів при конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину.

ТЕМА № 6. КВАЛІФІКАЦІЯ МНОЖИННОСТІ ЗЛОЧИНІВ (4 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Загальні положення кваліфікації множинності злочинів__
2. Кваліфікація сукупності злочинів__
3. Кваліфікація повторності злочинів__
4. Кваліфікація рецидиву злочинів__
5. Кваліфікація триваючих, продовжуваних і складених злочинів.....__

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України (від 28.06.1996 року).
2. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001 року)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (від 13.04.2012 року)
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 9-те вид., переробл. та доповн / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.1 / За заг.ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те вид., перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. –Т.1 / За заг. Ред.. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-те видання, перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України {текст}/О.І. Мотлях, Н.В. Малярчук, Ю.В. Корнеєв {та ін..} – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 696 с.
8. Кваліфікація повторності злочинів: монографія / Н. І. Устрицька. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 216 с.

9. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: Навчальний посібник / За заг. ред.. В.В. Коваленка; за наук. ред. О.М. Джузи та А.В. Савченка. – К.: Атака, 2011. – 648 с.

10. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-ге. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.

11. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.

12. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. – 2-ге вид.,– К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

13. Зінченко І.О., Тютюгін В.І. Одиничні злочини: поняття, види, кваліфікація: [Монографія] / І.О. Зінченко, В.І. Тютюгін. – Харків: Видавництво «ФІНН», 2010. – 256 с.

14. Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: Монографія / За заг. ред. проф. Тютюгіна В. І. – Х.: Фінн, 2008. – 336 с.

15. Созанський Т.І. Кваліфікація сукупності злочинів: монографія / Т.І. Созанський. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 240 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

допомогти курсантам згадати поняття та види множинності злочинів. Звернути увагу на особливості кваліфікації при множинності злочинів.

ВСТУП

Ми вже розглянули питання кваліфікації тих випадків, коли у вчиненні одного злочину приймали участь дві чи більше особи, тобто злочинів, вчинених у співучасті. В житті нерідко зустрічаються і ситуації, коли одна особа чи група осіб вчиняє два чи більше злочинів, тобто, коли в скоєному одним суб'єктом має місце множинність злочинів. В зв'язку з кримінально-правовою оцінкою таких випадків виникає ряд питань, зокрема, чи потрібно окремо кваліфікувати кожний окремий злочин, який вчинено, якою має бути остаточна кваліфікація – за однією статтею Особливої частини чи за кількома. Ще складніше оцінити скоєне тоді, коли множинність злочинів поєднується з іншими інститутами кримінального права – стадіями вчинення злочину, співучастю, конкуренцією

норм тощо. При цьому організовані форми співучасті у злочині прямо пов'язані з множинністю. Адже організована група передбачає вчинення «цього та іншого (інших) злочинів» (ч.3 ст.28 КК), злочинна організація створюється «для спільної злочинної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів» (ч.4 ст.28 КК). В зв'язку з цим необхідно встановити, чи охоплюється нормами про організовану злочинну діяльність вчинення їх учасниками посягань, передбачених іншими статтями Особливої частини КК, вирішити ряд інших питань, прямої відповіді на які в кримінальному законі немає.

КК України 2001 р., на відміну від раніше чинного кримінального законодавства, містить окремі норми, які присвячені множинності злочинів – вони об'єднані в розділ УІІ Загальної частини. Не використовуючи терміну “множинність злочинів”, закон дає поняття окремих видів множинності – повторності, сукупності та рецидиву злочинів. Однак законодавчі формулювання подекуди недостатньо чіткі й далеко не вичерпні, питання кваліфікації ні в цьому розділі, ні в інших статтях КК не регламентуються.

Разом із тим, і в теорії, і на практиці багато питань вирішуються суперечливо. Не займає єдиної позиції з приводу кваліфікації множинності злочинів і Верховний Суд України, в постановках якого є ряд суперечливих положень, які стосуються кваліфікації при множинності злочинів. Так, щодо одних категорій злочинів вищий судовий орган держави вважає необхідним окремо кваліфікувати кожний злочин, який входить в множинність, в інших же випадках рекомендує оцінювати все скоєне як посягання, передбачене однією статтею Особливої частини КК, непослідовною є і позиція щодо можливості сукупності злочинів, передбачених різними частинами однієї і тієї ж статті КК.

Опубліковані теоретичні роботи присвячені, головним чином, з'ясуванню поняття множинності злочинів, окремих її видів. В той же час питанням кваліфікації відповідних посягань увага по суті не приділяється. Хоча існує гостра потреба їх аналізу, насамперед під кутом зору реалізації принципів кримінально-правової кваліфікації.

Вказані моменти і обумовлюють необхідність вивчення самостійної теми, присвяченої кваліфікації множинності злочинів, в рамках даного спеціального курсу. Давайте перейдемо до розгляду I питання.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МНОЖИННОСТІ ЗЛОЧИНІВ

З'ясування поняття “множинність злочинів” доцільно з в'яснення семантичного значення слів, які утворюють цей термін.

Множинність означає те, що існує в багатьох формах, видах, сукупність елементів, об'єднаних за певною ознакою. Множинність знаходиться в діалектичному зв'язку з одиничним – елементами, які її утворюють. З одного боку вона протиставляється одиничному – наявність множинності означає

відсутність одиничного. З іншого ж – множинність не може існувати поза одиничним, вона є формою прояву і об'єднання одиничних процесів, предметів, явищ. При цьому множинність передбачає наявність принаймні двох одиничних елементів, в розглядуваному випадку - злочинів.

Під злочином же в контексті множинності розуміють діяння, передбачене кримінальним законом, те, яке містить ознаки будь-якого складу злочину. Це може бути як закінчене посягання, так і готування до злочину чи замах на злочин; цим поняттям охоплюється і діяння, виконане “одноосібно”, так і вчинене в співучасті. Важливо, щоб кожне таке посягання було передбачене як окремий злочин, могло кваліфікуватися самостійно за певною статтею Особливої частини КК.

Очевидно, що множинність можуть утворювати лише діяння, за кожне із яких може наставати кримінальна відповідальність, існують як матеріально-правові, так і процесуальні підстави для притягнення до неї. При цьому слід розрізняти матеріально-правові і процесуальні перепони для визнання окремих злочинів елементами множинності. Тому, окремі злочини утворюють множинність, за умови, що:

- не сплив строк давності притягнення до кримінальної відповідальності;
- не погашена чи не знята судимість;
- особа не звільнена за даний злочин від кримінальної відповідальності в установленому законом порядку (є невідмінена постанова про звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин);
- особа не підлягає звільненню від кримінальної відповідальності в зв'язку з актом амністії;
- є скарга потерпілого у справах приватного звинувачення;
- отримана згода на притягнення до кримінальної відповідальності у випадках, передбачених законом (щодо народного депутата, судді).

Виходячи з викладеного можуть бути виведені ознаки множинності:

- 1) одна і та ж особа одна чи в співучасті вчинила два чи більше закінчених чи незакінчених злочини;
- 2) кожен із злочинів передбачений самостійною кримінально-правовою нормою, він не є необхідною ознакою іншого злочину, з числа вчинених цією ж особою (немає множинності, наприклад, при заподіянні тілесних ушкоджень в ході розбою);
- 3) хоча б по двох злочинах не “погашені” їх юридичні наслідки;
- 4) хоча б щодо двох злочинів відсутні процесуальні перепони для притягнення до кримінальної відповідальності.

Таким чином, **множинність злочинів має місце при вчиненні однією особою двох чи більше злочинів, кожний із яких утворює ознаки самостійного складу злочину і за які особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності.**

Відповідальність за множинність злочинів регламентована нормами як Загальної, так і Особливої частини КК.

КК 2001 р. називає такі три види множинності: повторність, сукупність, рецидив.

Можна сформулювати наступний алгоритм кваліфікації множинності злочинів. Він включає в себе послідовне вчинення таких дій:

- 1) кваліфікація кожного із одиничних злочинів, які входять у множинність чи встановлення того, яка кваліфікація була дана цьому злочину раніше та чи зберігає вона юридичну силу;
- 2) визначення того, має місце вчинення ускладненого одиничного злочину чи множинності злочинів;
- 3) встановлення виду множинності злочинів;
- 4) остаточна кваліфікація вчиненого з врахуванням виду множинності – за однією чи кількома статтями КК.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, множинність злочинів має місце при вчиненні однією особою двох чи більше злочинів, кожний із яких утворює ознаки самостійного складу злочину і за які особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності.

II. КВАЛІФІКАЦІЯ СУКУПНОСТІ ЗЛОЧИНІВ

Відповідно до ч.1 ст.33 КК сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини цього Кодексу, за жоден з яких її не було засуджено. При цьому не враховуються злочини, за які особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом.

Видові ознаки сукупності злочинів, достатньо повно і точно відображені в її понятті, викладеному в ч.1 ст.33 КК. Конкретизуючи ці ознаки, можна сказати, що сукупність злочинів має місце тоді, коли:

- 1) вчинене повністю не охоплюється будь-якою однією статтею Особливої частини КК.
- 2) кожний із злочинів, які утворюють сукупність, підлягає кваліфікації за окремою статтею чи частиною статті Особливої частини КК.
- 3) ці злочини передбачені різними статтями чи частинами статті.
- 4) за жодний із злочинів, які утворюють сукупність, особу не було засуджено.

З поняття сукупності злочинів випливає, що при її наявності кожний із злочинів кваліфікується окремо, а відповідальність настає за двома чи більше статтями Особливої частини КК.

В ст.33 КК види сукупності не виділяються. Однак в теорії кримінального права і правозастосовній практиці виділяються три види сукупності злочинів: реальна, ідеальна та реально-ідеальна.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, сукупність злочинів має місце тоді, коли:

1) вчинене повністю не охоплюється будь-якою однією статтею Особливої частини КК. Тобто, скоєне потрібно кваліфікувати за кількома статтями Особливої частини. В той же час сукупності немає, якщо кваліфікація скоєного відбувається з посиланням на одну статтю Особливої частини та статтю (статті) Загальної частини КК, оскільки в такому випадку має місце один злочин;

2) кожний із злочинів, які утворюють сукупність, підлягає кваліфікації за окремою статтею чи частиною статті Особливої частини КК.

В правозастосовній практиці традиційно виділяються два види сукупності злочинів: реальна та ідеальна.

ІІІ. КВАЛІФІКАЦІЯ ПОВТОРНОСТІ ЗЛОЧИНІВ

Відповідно до ч.1 ст.32 КК повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу. Повторність злочинів, як впливає з самого значення цього слова, передбачає вчинення злочину, принаймні ще один раз. При цьому злочини вчиняються в різний час (на відміну від ідеальної сукупності, для якої характерним є одномоментне вчинення посягань). Тому наявність повторності передбачає кваліфікацію як першого посягання, так і наступного чи кількох наступних.

Ознакою складу злочину повторність за чинним законодавством визнається тоді, коли вчинення наступного злочину якимось пов'язано з попереднім, свідчить про певну лінію у поведінці суб'єкта. Про такий зв'язок можна говорити тоді, коли вчиняються злочини:

- тотожні, тобто ті, які співпадають за усіма обов'язковими ознаками складу (наприклад, перший раз вчинено крадіжку і другий злочин теж становить собою крадіжку). Як правило, це злочини, які передбачені однією і тією ж статтею Особливої частини КК;

- однорідні - які співпадають за більшістю ознак складу злочину (так, однорідними є такі злочини, як крадіжка та грабіж). Однорідні злочини звичайно передбачені статтями Особливої частини КК, які передбачені в одному її розділі.

В залежності від виду попереднього і наступного злочину виділяють повторність тотожних злочинів та повторність однорідних злочинів.

Оскільки повторність злочинів - це вид їх множинності, то їй притаманні усі загальні ознаки множинності (зокрема, те, що кожне окреме посягання становить собою саме злочин, а не інше правопорушення, зберігаються

юридичні наслідки раніше вчиненого злочину), а також додаткові риси, які характеризують саме цей вид множинності злочинів. Ці ознаки такі:

1) посягання вчиняється шляхом повторення, тобто неодноразового вчинення діянь, кожне з яких становить собою злочин;

2) за перший злочин особа не була засуджена, або ж була засуджена, однак, цій судимості закон не надає кваліфікуючого значення. Інакше кажучи, повторність включає в себе рецидив злочинів у тому випадку, якщо рецидив не виступає ознакою складу злочину;

3) у статті Особливої частини КК повторності надано значення ознаки складу злочину;

4) кожне з двох чи більше діянь становить собою окремий злочин (вони не є складовими одного і того ж посягання).

В кримінальному праві прийнято виділяти таке значення повторності злочинів:

1) загальне - повторність виступає як обставина, що обтяжує покарання (п.1 ч.1 ст.67 КК). Таке значення повторність має у випадках, коли вона не виступає як ознака складу злочину, тобто у випадках, які зараз не розглядаються;

2) необхідне - повторення діяння є обов'язковою ознакою простого (основного) складу злочину. При цьому перше діяння, тотожне з наступними, не визнається злочином. Необхідна повторність перетворює адміністративний, дисциплінарний або інший проступок у злочин.

Ряд тотожних проступків складають лише один злочин, тому при цьому відсутня множинність злочинів.

3) кваліфікуюче, коли повторності надане значення ознаки складу злочину, а її наявність впливає на кваліфікацію скоєного. Така повторність за чинним законодавством відіграє значення кваліфікуючої ознаки складу злочину. Її утворює вчинення двох чи більше тотожних (тобто, передбачених однією і тією ж статтею Особливої частини КК) злочинів, а у ряді випадків і однорідних злочинів. При цьому й перше діяння визнається злочином, при наявності ж повторності має місце множинність злочинів. Саме кваліфікуюче значення повторності злочинів й буде розглядатися далі.

Повторність утворює вчинення двох чи більше злочинів, визначених в статті Особливої частини, причому вимагається, щоб за кожен із них особа підлягала кримінальній відповідальності (не було матеріально-правових і процесуальних перепон, про які говорилося вище в ході з'ясування поняття множинного злочинів):

1) попереднього - вчинення якого передуює повторності;

2) наступного - який, власне, і є повторним.

Такі злочини виступають елементами повторності. Причому, кожен із них може бути як закінчений, так і перерваний на стадії готування, незакінченого або закінченого замаху; бути вчинений як "одноосібно", так і в співучасті.

При кваліфікації повторності злочинів потрібно, як видається, керуватися такими правилами:

- 1) визначити, має місце повторення діянь, спрямованих на вчинення одного злочину, чи вчинення двох або більше злочинів;
- 2) дати кримінально-правову оцінку кожному злочину окремо, визначити, чи зберігаються його правові наслідки (не сплила давність кримінальної відповідальності або судимість не погашена чи не знята, немає процесуальних перепон для притягнення до кримінальної відповідальності);
- 3) визначити вид повторності;
- 4) встановити, чи надає КК повторності кваліфікуючого значення;
- 5) остаточно кваліфікувати скоєне з врахуванням повторності другого злочину (наступних злочинів).

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ.

Таким чином, повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу.

При кваліфікації повторності злочинів потрібно, як видається, керуватися такими правилами:

- 1) визначити, має місце повторення діянь, спрямованих на вчинення одного злочину, чи вчинення двох або більше злочинів;
- 2) дати кримінально-правову оцінку кожному злочину окремо, визначити, чи зберігаються його правові наслідки (не сплила давність кримінальної відповідальності або судимість не погашена чи не знята, немає процесуальних перепон для притягнення до кримінальної відповідальності);
- 3) визначити вид повторності;
- 4) встановити, чи надає КК повторності кваліфікуючого значення;
- 5) остаточно кваліфікувати скоєне з врахуванням повторності другого злочину (наступних злочинів).

IV. КВАЛІФІКАЦІЯ РЕЦИДИВУ ЗЛОЧИНІВ

Поняття рецидиву злочинів визначається статтею 34 КК як вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин (т.з. легальний рецидив).

Рецидив – це спеціальний різновид повторності (що відповідає перекладу з латинської), який характеризує його як більш суспільно небезпечну форму множинності.

Загальні риси рецидиву як повторності злочину:

- вчинення особою двох або більше самостійних умисних злочинів;
- кожен злочин – одиничний;
- всі злочини віддалені між собою певним проміжком часу,
- та специфічна ознака рецидиву:

судимість за вчинення попереднього(ніх) злочину(нів), яка створюється обвинувальним вироком суду, що вступив у законну силу і яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку (ст.89, 91 КК), що виключає рецидив.

Виділяють загальний та спеціальний види рецидиву.

Загальний рецидив утворюють різнорідні злочини, тобто різні за об'єктами посягання.

Загальний рецидив не впливає на кваліфікацію злочинів, а виступає обставиною, яка обтяжує покарання (п.1 ст.67 КК).

Спеціальний рецидив включає повторність тотожних або однорідних злочинів, однакових або однорідних за складом, які мають однорідні об'єкти та способи вчинення.

В залежності від кількості судимостей рецидив поділяють на такі види:

простий – дві судимості;

складний (багаторазовий) – 3 і більше судимості.

І простий і складний рецидиви можуть бути як загальними, так і спеціальними або комбінованими.

За ступенем суспільної небезпечності виділяють:

пенітенціарний рецидив – коли особа, яка раніше засуджувалася до позбавлення волі і, маючи судимість, знову засуджується до позбавлення волі. Цей вид має значення для вирішення питання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (п.2 ч.3 ст.81 встановлює відбуття не менше 2/3 призначеного строку покарання);

рецидив тяжких і особливо тяжких злочинів. В чинному КК України законодавець відмовився від поняття особливо небезпечний рецидивіст, яке передбачалося ст.26 КК 1960 р. У чинному КК рецидив злочинів у диспозиціях статей Особливої частини як кваліфікуюча ознака не вживається, а охоплюється такою кваліфікуючою ознакою як повторність та наявність судимості.

Рецидив злочину у випадках, передбачених законом, впливає на кваліфікацію злочину. Це, передусім, стосується спеціального рецидиву. У багатьох статтях Особливої частини КК України попередня судимість прямо вказана як кваліфікуюча ознака. Отож, коли ця ознака встановлена у справі, вона повинна відобразитися у кваліфікації злочину. Так, хуліганство, вчинене особою, що вже має судимість за хуліганство, кваліфікується за ч. 3 ст. 296 КК України.

Правила кваліфікації при рецидивові тотожних злочинів:

злочин кваліфікується за кваліфікуючою ознакою («вчинення діяння особою раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею») відповідної статті Особливої частини КК (ч. 3 ст. 296 КК України);

якщо злочин був незакінченим, кваліфікація здійснюється за ч. 1 ст. 14 КК України (готування) або частинами 1, 2, 3 ст. 15 КК України (замах) і з кваліфікуючою ознакою «рецидив» цієї статті Особливої частини КК України (ч. 3 ст. 296 КК України);

якщо особа вчинила злочин як організатор, підбурювач або пособник, кваліфікація здійснюється за частинами 3, 4, 5 ст. 27 КК України і з кваліфікуючою ознакою рецидив цієї статті Особливої частини КК України (ч.3 ст. 296 КК України).

Практичне значення рецидиву злочинів полягає в тому, що він береться до уваги при кваліфікації злочинів і призначенні покарання.

Правила кваліфікації при рецидивові однорідних або різнорідних злочинів: кожний злочин кваліфікується окремо за відповідними частинами статей Особливої частини КК України (ч. 1 ст. 121 і ч. 1 ст. 122 КК України).

Такий рецидив не передбачений у статтях Особливої частини КК як кваліфікуюча ознака, тому, відповідно до п. 1 ст. 67 КК України, визнається обставиною, що обтяжує покарання.

ВИСНОВКИ З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, рецидив злочинів – це вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин. Виділяють загальний та спеціальний рецидив злочинів, а також, в залежності від кількості судимостей, простий і складний (багаторазовий) та за ступенем суспільної небезпечності – пенітенціарний рецидив і рецидив тяжких та особливо тяжких злочинів.

V. КВАЛІФІКАЦІЯ ТРИВАЮЧИХ, ПРОДОВЖУВАНИХ І СКЛАДЕНИХ ЗЛОЧИНІВ

Не утворює множинності злочинів вчинення ускладненого одиничного злочину (складного, складеного, продовжуваного, триваючого, злочинів з диспозиціями статей, що містять альтернативні діяння, злочину, який передбачає безпосередньо додатковий об'єкт).

Одиничний злочин – це вчинення особою суспільно небезпечного діяння (одиничного або декількох тотожних, охоплюваних одним умислом), що підлягає кваліфікації як склад одного, передбаченого Кримінальним кодексом злочину

Під одиничним суспільно небезпечним діянням слід розуміти і випадки вчинення так званих. продовжуваних злочинів, коли суспільно небезпечне діяння направлене на досягнення певних суспільно небезпечних наслідків складається з декількох тотожних діянь (ч. 2 ст. 32 КК).

Одиничні злочини поділяються на прості та ускладнені.

Простий злочин – це, як правило, злочин, який складається з одного діяння, передбаченого кримінальним законом, а також, у випадку скоєння злочину з матеріальним складом, одного наслідку, передбаченого диспозицією статті Особливої частини.

Простий одиничний злочин може полягати і у вчиненні одного діяння, яке потягло кілька наслідків, передбачених диспозицією однієї статті Особливої частини, наприклад, у ст.181 КК – посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних вчень чи виконання релігійних обрядів – передбачається заподіювання шкоди здоров'ю людей або статевої розпусти, що не виключає поєднання цих наслідків.

У випадках скоєння одного з діянь, передбачених кримінальною нормою, що містить перелік альтернативних діянь, охоплюваних диспозицією цієї

норми, маємо також вчинення простого одиничного злочину. Наприклад, дії, направлені на позбавлення волі людини або на її викрадення (ч.1 ст.146 КК), а також умисне знищення або пошкодження чужого майна (ст. 194) – це норми, які передбачають по два альтернативні прості одиничні злочини.

Ускладнені одиничні злочини прийнято поділяти на: триваючі, продовжувані, складені, кваліфіковані за наслідками та з альтернативними діями.

Ми з Вами звернемо увагу саме на триваючі, продовжувані та складені злочини.

Триваючий – це одиничний злочин, який розпочавшись дією або бездіяльністю особи, вчиняється безперервно протягом більш менш тривалого часу.

У КК України, зазвичай, триваючий злочин позначається вказівкою в диспозиції норми на певну діяльність: «зберігання», «ухилення» тощо. Наприклад, особа злісно ухиляється від сплати податків: від моменту ухилення (бездіяльності) злочин вчинено й він триває протягом певного часу. Також, скажімо, особа вступила до банди: як тільки відбувся такий вступ (дія), цей злочин учинено й відтак він увесь час триває. Те ж можна сказати й про інші триваючі злочини, зокрема, про незаконне зберігання вогнепальної зброї. Як тільки винний придбав пістолет, вчинено злочин, і він триває певний час на стадії закінченого злочину.

Отже, можна дійти висновку, що початком триваючого злочину є вчинення особою певної дії чи бездіяльності. Приміром, незаконне позбавлення людини волі починається зі вчинення дій, що позбавляють потерпілого свободи пересування; початок ухилення особи від сплати аліментів на утримання дитини (бездіяльність) - невиконанням винним рішення суду, що зобов'язує сплачувати аліменти. Із цього моменту й починає тривати злочин, тому він і називається триваючим.

У всіх зазначених випадках триваючий злочин закінчується в момент явки з повинною особи до правоохоронних органів, затримання особи за цей злочин, вилучення забороненого предмета (наприклад, зброї), збуту (чи іншої форми позбавлення) такого предмета, діяльного каяття й іншого закінчення злочинного процесу. Тільки після цього починає спливати строк давності притягнення до кримінальної відповідальності, а також можливе застосування амністії.

Триваючий злочин - це одиничний злочин, і тому він кваліфікується за однією частиною статті чи статтею КК України. Так, утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів кваліфікується за ч. 1 ст. 317 КК України. Момент закінчення злочину в такому разі може залежати й від моменту закінчення утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення вказаних засобів та речовин.

Тривалість перебування особи в стані неперервного вчинення злочину, тобто тривалість власне злочину, на його кваліфікацію не впливає, проте береться до уваги судом при призначенні покарання.

Продовжуваний злочин – це такий злочин, що складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром і спрямованих на досягнення загального злочинного результату (наслідку).

Поняття продовжуваного злочину закріплено у ч.2 ст.32 КК. Його ознаки: складається з двох або більше самостійних, віддалених між собою в часі тотожних діянь;

всі ці діяння об'єднані прагненням досягнення спільної кінцевої мети; кваліфікується за однією статтею (частиною статті КК).

Судова та слідча практика правильно визначає правила кваліфікації продовжуваного злочину. Так, якщо винний викрадав складові частини, деталі чи вузли, комплект яких дає змогу виготовити придатну до використання вогнепальну зброю, дії особи слід розцінювати як закінчений злочин і кваліфікувати за ст. 262 КК України (п. 22 постанови ПВСУ № 3 від 26 квітня 2002 р. «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами»).

У п. 14 постанови ПВСУ № 5 від 26 квітня 2002 р. «Про судову практику у справах про хабарництво» чітко визначено критерій розмежування продовжуваного злочину та сукупності злочинів.

Так, не об'єднане єдиним умислом одержання декількох хабарів, кожен з яких не перевищує в 200 (500) разів неоподатковуваний мінімум доходів громадян, не може кваліфікуватись як одержання хабара у великому (особливо великому) розмірі, навіть якщо загальна їх сума перевищує останній. З огляду на це, послідовне одержання одного хабара у великому, а другого - в особливо великому розмірах належить кваліфікувати за сукупністю злочинів, тобто за частинами 2 і 3 ст. 368 КК України. Отже, маємо сукупність злочинів (на сьогоднішній день термін «хабар» не використовується, а використовується термін «неправомірна вигода», який є більш ширшим поняттям).

Коли ж умисел службової особи при одержанні декількох хабарів був спрямований на збагачення у великих чи особливо великих розмірах (наприклад, при систематичному одержанні хабарів на підставі так званих «такс» або у формі поборів, данини тощо), дії такої особи потрібно розцінювати як один злочин і залежно від фактично одержаного кваліфікувати за відповідною частиною ст. 368 КК України. У такому разі маємо справу з продовжуваним злочином.

Початком продовжуваного злочину слід вважати вчинення першого з декількох тотожних діянь. Тотожними є однакові за ознаками складу злочину діяння. Закінченням продовжуваного злочину є момент вчинення останнього із задуманих злочинних діянь, тобто досягнення спільної, єдиної мети, котрої прагнуть досягти винний.

Продовжувані злочини відрізняються від триваючих злочинів. Якщо триваючий злочин - це неперервне здійснення особою складу певного злочину, то продовжуваний злочин припускає наявність двох або більшої кількості самостійних злочинних діянь, відділених одне від одного певним проміжком у часі. Триваючий злочин - це неперервний злочин, а продовжуваний - ніби «перерваний» злочин. Окрім цього, триваючий злочин характеризується вчиненням однієї дії чи бездіяльності. Продовжуваний злочин складається з декількох (двох або більшої кількості) тотожних злочинних діянь. Закінчення продовжуваного злочину пов'язане з моментом вчинення останнього із задуманих злочинних діянь, а триваючий злочин закінчується в момент явки з повинною особи до правоохоронних органів, затримання особи за цей злочин, вилучення забороненого предмета (наприклад, зброї), збуту (чи іншої форми позбавлення) такого предмета, діяльного каяття й іншого закінчення злочинного процесу.

Складений злочин (складний) – це злочин, передбачений однією статтею (частиною статті) КК, який складається з двох або більше органічно поєднаних між собою злочинних діянь, кожне з яких містить склад самостійного злочину, передбаченого іншою статтею (частиною статті) КК.

Можна виділити такі ознаки складеного злочину:

- він складається з двох або більшої кількості злочинних діянь; кожне з цих злочинних діянь, якщо розглядати їх ізольовано, утворює окремий злочин, містить ознаки самостійного складу злочину; окремі злочини внаслідок органічної єдності, типовості їхніх зв'язків, поширеності розглядаються законодавцем як єдиний одиничний злочин; одиничний злочин охоплюється ознаками однієї статті (частини статті) КК, тобто передбачений у диспозиції кримінально-правової норми як єдиний складений злочин.

У чинному КК України передбачено низку складів злочинів, які в літературі називають «злочини, що кваліфікуються за наслідками» або «злочини, що характеризуються наявністю додаткових тяжких наслідків». Зазначеною термінологією, що в принципі ідентична, намагаються виявити специфіку таких злочинів, до яких належать, зокрема, умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України); умисне знищення або пошкодження чужого майна громадян, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 194 КК України); угон або захоплення повітряного судна, що спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 3 ст. 278 КК України), тощо.

При аналізі конструкції складів цих злочинів очевидними стають їхні два наслідки; основний (проміжний) і додатковий (похідний). Ці наслідки настають хронологічно (послідовно) один за одним у результаті вчиненого особою діяння. До того ж основний (проміжний) наслідок тягне за собою додатковий (похідний) наслідок, тому що містить реальну можливість настання цього похідного наслідку. Діяння безпосередньої «участі» в настанні додаткового

наслідку не бере. Воно породжує проміжний наслідок, а той, своєю чергою, викликає наслідок похідний.

Наявність проміжного наслідку в цих злочинах відрізняє їх від будь-якого іншого діяння, що спричиняє настання наслідків. Так, ч. 2 ст. 361-1 КК У країни передбачає відповідальність за створення з метою використання, розповсюдження чи збуту, а також розповсюдження або збут шкідливих програмних чи технічних засобів, призначених для несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж або мереж електрозв'язку, якщо вони заподіяли значну шкоду. Цей злочин не може бути віднесено до злочину, кваліфікованого за наслідками, тому що в передбаченому делікті немає проміжного наслідку. Значна шкода в такому разі є результатом власне дій, а не проміжного наслідку.

Отже, якщо немає проміжного наслідку - немає і злочину, кваліфікованого за наслідками.

Існують також інші особливості цих злочинів - наявність двох безпосередніх об'єктів, опосередкований характер причинового зв'язку, зазвичай, подвійна форма вини, - що мають важливе значення для їх характеристики, але впливають із головної, суттєвої їх ознаки, якою є наявність проміжного та похідного наслідків.

ВИСНОВКИ З П'ЯТОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, одиничний злочин – це вчинення особою суспільно небезпечного діяння (одиничного або декількох тотожних, охоплених одним умислом), що підлягає кваліфікації як склад одного, передбаченого Кримінальним кодексом злочину. Одиничні злочини поділяються на прості та ускладнені.

Ускладнені одиничні злочини поділяють на: триваючі, продовжувані, складені, кваліфіковані за наслідками та з альтернативними діями.

Триваючий – це одиничний злочин, який розпочавшись дією або бездіяльністю особи, вчиняється безперервно протягом більш менш тривалого часу.

Продовжуваний злочин – це такий злочин, що складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних одним злочинним наміром і спрямованих на досягнення загального злочинного результату (наслідку).

Складений злочин (складний) – це злочин, передбачений однією статтею (частиною статті) КК, який складається з двох або більше органічно поєднаних між собою злочинних діянь, кожне з яких містить склад самостійного злочину, передбаченого іншою статтею (частиною статті) КК.

Правила кваліфікації одиничного злочину: злочин підлягає кваліфікації за відповідною частиною статті чи статтею Особливої частини КК України.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

На завершення лекції давайте згадаємо основні положення про які ви сьогодні дізналися.

Множинність злочинів має місце при вчиненні однією особою двох чи більше злочинів, кожний із яких утворює ознаки самостійного складу злочину і за які особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності.

Сукупність злочинів має місце тоді, коли:

1) вчинене повністю не охоплюється будь-якою однією статтею Особливої частини КК. Тобто, скоєне потрібно кваліфікувати за кількома статтями Особливої частини. В той же час сукупності немає, якщо кваліфікація скоєного відбувається з посиланням на одну статтю Особливої частини та статтю (статті) Загальної частини КК, оскільки в такому випадку має місце один злочин;

2) кожний із злочинів, які утворюють сукупність, підлягає кваліфікації за окремою статтею чи частиною статті Особливої частини КК.

В правозастосовній практиці традиційно виділяються два види сукупності злочинів: реальна та ідеальна.

Повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу.

При кваліфікації повторності злочинів потрібно, як видається, керуватися такими правилами:

1) визначити, має місце повторення діянь, спрямованих на вчинення одного злочину, чи вчинення двох або більше злочинів;

2) дати кримінально-правову оцінку кожному злочину окремо, визначити, чи зберігаються його правові наслідки (не сплила давність кримінальної відповідальності або судимість не погашена чи не знята, немає процесуальних перепон для притягнення до кримінальної відповідальності);

3) визначити вид повторності;

4) встановити, чи надає КК повторності кваліфікуючого значення;

5) остаточно кваліфікувати скоєне з врахуванням повторності другого злочину (наступних злочинів).

Рецидив злочинів – це вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин. Виділяють загальний та спеціальний рецидив злочинів, а також, в залежності від кількості судимостей, простий і складний (багаторазовий) та за ступенем суспільної небезпечності – пенітенціарний рецидив і рецидив тяжких та особливо тяжких злочинів.

Одиничний злочин – це вчинення особою суспільно небезпечного діяння (одиночного або декількох тотожних, охоплених одним умислом), що підлягає кваліфікації як склад одного, передбаченого Кримінальним кодексом злочину. Одиничні злочини поділяються на прості та ускладнені.

Ускладнені одиничні злочини поділяють на: триваючі, продовжувані, складені, кваліфіковані за наслідками та з альтернативними діями.

Триваючий – це одиничний злочин, який розпочавшись дією або бездіяльністю особи, вчиняється безперервно протягом більш менш тривалого часу.

Продовжуваний злочин – це такий злочин, що складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром і спрямованих на досягнення загального злочинного результату (наслідку).

Складений злочин (складний) – це злочин, передбачений однією статтею (частиною статті) КК, який складається з двох або більше органічно поєднаних між собою злочинних діянь, кожне з яких містить склад самостійного злочину, передбаченого іншою статтею (частиною статті) КК.

Правила кваліфікації одиничного злочину: злочин підлягає кваліфікації за відповідною частиною статті чи статтею Особливої частини КК України.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

1. Загальні правила кваліфікації множинності злочинів.
2. Кваліфікація повторності злочинів.
3. Кваліфікація сукупності злочинів.
4. Кваліфікація рецидиву злочинів.
5. Кваліфікація триваючих, продовжуваних і складених злочинів, їх відмінність від множинності злочинів.